БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 17 (13333)
1971 оной январиин 21, четверг

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Н. В. ПОДГОРНЫЙ ОАР-һаа БУСАЖА ЕРЭБЭ

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика албан хэрэгээр ошоһон СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный январиин 19-дэ Каирһаа Москва бусажа ерэбэ.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ АМАРШАЛГА

Дагестанай Автономито Совет Социалис Республикын эмхидхэн байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гайхамшаг һайндэртэй, Октябриин Революциин орденоор республикынь шагнагдаһантай дашарамдуулан, Дагестанай ажалшад, колхознигууд болон интеллигенциие, бүхы ажалшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет халуунаар амаршалба.

Агуу Октябриин социалис революци олон үндэһэ яһатантай Дагестанай арадуудай хуби заяанда түүхэтэ хубилалта үүсхэһэн. тэдэниие социальна ба национальна дарлалтаһаа сүлөөрүүлһэн, гүрэн түрын, ажахы соёлой байгуулалтын ехэ арга боломжо нээжэ үгэһэн байна. Дагестанай АССР-эй ажалшад Коммунис партиин хүтэлбэри доро, бүхы совет арадай хамта, тэмсэл болон илалтануудай алдарта замаар дабшажа ерээ. Тэдэ Совет засаг тогтоохо ба батадхахын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн, Граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудай хэсүү шэрүүн жэлнүүдтэ эрэлхэг зориг, баатаршалга гаргаһан юм, мүнөө коммунис байгуулалтын хэрэгтэ зохихо хубитаяа оруулжа байна гэжэ амаршалга дотор хэлэгдэнэ.

Дагестан хаанта Россиин гээгдэнги заха хизаар байһан аад, үнгэрһэн жэлэй турша соо худэлмэришэд, таряашад ба интеллигенциин оролдосо хүсэлэлгөөр, манай ороной өрод болон бусад арадуудай аха дүүгэй туһалалсаар хүгжэлтэ түгэс промышленностьтай, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахытай хизаар болон һалбараа. Эрдэм, гэгээрэл, соёл ба элүүрые хамгаалга хүгжөөхэ хэрэгтэ гайхамшаг амжалтанууд туйлагдаа. Ажалшадай соёл болбосорол, баян дэлгэр байдал улам хүгжэн бадарна.

Дагестанай АССР-эй туйлалтанууд совет гүрэнэй ба ниитын байгуулалтын, ленинскэ национальна политикын, СССР-эй арадуудай эбдэршэгүй бата хани барисаанай илан мандаһанай эли тодо гэршэ болоно гэжэ амаршалга дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Республикын ажалшад партийна организациин хүтэлбэрезр экономикые болон соёл болбосоролоо улам хүгжөөхын түлөө, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхын түлөө саашадаашье оролдосотой нэтэрүүгээр хүдэлжэ, КПСС-эй XXIV съездые шэнэ туйлалтануудаар угтаха гэжэ баталан этигэжэ байһанаа КПСС-эй ЦК, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет элирхэйлэн мэдүүлнэ.

(ТАСС).

ҮНДЭР ДЭЭДЭ ШАГНАЛ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум коммунис байгуулалтын хэрэгтэ туйлаһан амжалтануудайнь түлөө, эмхидхэгдэн байгуулагдаһаар 50 жэлэйнь ойтой дашарамдуулан, 1971 оной январиин 19-нэйнгөө Указаар **Дагестанай Автономито Совет Социалис Республикые Октябриин Революциин** орденоор шагнаба.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түрүү хонишод Бадмажаб Маннбадаровай отарада түл абалга түлэг дундаа ябажа байна. Эндэ хурьгашадаар Д. Р. Силухин, Б. Ц. Сангаева, В. С. Чимитова гэгшэд һайнаар хүдэлнэ. Эдэ нүхэд ахалагша хонишонтой энэ зураг дээрэ харуулагдана.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ХУБИТА

Үнгэрһэн жэлдэ манай Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз гүрэндөө 8900 центнер һү худалдаха түсэбтэй аад, хамта 10,6 мянган центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулһан. Ондоогоор хэлэбэл, урзанда жэлэйхидэ орходоо 1000 гаран центнерээр ехэ һүн гүрэндэ худалдагдаа.

Энэ амжалтада ажахын түрүү һаалишад горитойхон хубитаяа оруулаа. Тусхайлбал, үнинэй һаалишан Дарима Бадматарова нёдондо үнеэн бүриһөө 3345 килограмм һү һаажа, бүхы аймагай һаалишадай мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлээ юм.

Мүн ажалша бэрхэ һаалишад Т. Закирова, Я. Цоктоева, Ц. Галданова, Х. Цацаева, Д. Ачитуева, Л. Дылыкова гэгшэд үнеэн бүриһөө 2565—3690 килограмм хүрэтэр һү һааһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Ноёхоной һаалишад, малшад Коммунис партиингаа XXIV съездын урда тээхи социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой.

С. БИЛИКТУЕВ,
колхозой гэшүүн.
Сэлэнгын аймаг.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДҮН

БЭШҮҮРЭЙ, МУХАР-ШЭБЭРЭЙ АЙМАГУУДАЙ МҮРЫСӨӨН

Үрэжэлтэ баян дайдатай Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй аймагууд 8-дахи табан жэлэй түсэб бэелүүлхын түлөө хоорондоо мүрысэжэ, нилээд амжалта туйлаһан байна. Эндэ харуулагдаһан гол дүнгүүдыень сасуулжа үзэхэдэ, мүрысэгшэ аймагууд ана-мана хүдэлжэ гараа.

	Бэшүүрэй аймаг	Мухар-Шэбэрэй аймаг
Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдалгаар 8-дахи табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ (процентээр):		
ороoho тарян	118	111
хартаабха	224	122
овощ	137	96
мяхан	101	99
һүн	101	108
үндэгэн	121	117
ноohoн	110	117
Адууһа малай олошорһониинь (1965 онтой жэшэхэдэ процентээр):		
эбэртэ бодо мал	100,0	103,7
үнеэн	100,7	102,2
хонин	112,7	117,4
морин	91,5	98,0
гахай	87,7	87,9
шубуун	118,8	122,0
Хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса (гектар бүриһөө центнерээр):		
Орооho таряанай		
—1965 он	9,1	10,4
—1970 он	11,7	13,0
хартаабхын		
—1965 он	—	—
—1970 он	55,0	67,0
Үбһэн—1965 он	—7,5	—9,1
1970 он	15,7	15,5
Адууһа малай ашаг шэмэ:		
Үнеэн бүриһөө һаагдаһан һүн		
—1965 он	1568	1386
—1970 он	1726	1738
Хонин бүриһөө абтаһан ноohoн		
—1965 он		
—1970 он	3,3	3,0
Тахяа бүриһөө абтаһан үндэгэн		
—1965 он	87	92
—1970 он	104	112
100 хонин бүриһөө түлжүүлэгдэһэн хурьгад:		
—1965 он	76	75
—1970 он	79	68
100 үнеэн бүриһөө түлжүүлэгдэһэн тугал —		
—1965 он	76	80
—1970 он	76	64
Эхэ гахай бүриһөө түлжүүлэгдэһэн поршоонхо		
—1965 он	10,4	11,6
—1970 он	13	14

Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха талаар Бэшүүрэй аймагай ажахынууд эрхимлээ. Эдэнэр газар таряалангай болон мал ажалай продуктнуудые худалдаха түсэбөө бүхы талаарнь дүүргэв. Зүгөөр Мухар-Шэбэрэй аймаг гүрэндэ мяха, овощ худалдаха даабаряа дүүргээгүй үлөө. Тус аймаг гүрэндөө 2150 центнер овощ, 2820 центнер мяха табан жэлэй түсэбһөө дутуу худалдаа бшуу. Тингэжэ гол сэгнэлтээрээ Бэшүүрэй аймаг мүрысөөндөө түрүүлээ гэжэ тоолохоор.

Адууһа малай тоо толгой олошоруулха талаараа мүрысэгшэ аймагуудай ажахынууд адлирхуу ябана. Хоюулан эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо үнеэдээ, мүн хонидоо, шубуудаа олошоруулһан байна. Тингэбэшье 1965 онойхиһоо гахайнуудынь, адуу моридынь үсөөрһэн байшоо.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада ороoho таряанай, үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлгээр эдэ аймагуудай колхоз, совхозууд зарим тэды амжалтатай. Илангаяа Бэшүүрэй аймагай ажахынууд сабшалангай ургаса хоёр дахинһаа ехээр дээшэлүүлжэ шадаа. Зүгөөр эдэнэр хартаабха һайнаар ургуулха арга боломжоёо хэрэглэнэгүй.

Малай ашаг шэмэ ехэ болгохо тушаа хаража үзэхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд түрүүлэнхэй. Эдэнэр 1965 онойхитой сасуулхада, нёдондо үнеэн бүриһөө 352 килограмм һү ехэ һааһан байна. Эхэ малай һубайралгатай, түл түрэсын үхэл гарзада оролготой тэмсэхэ талаар эдэ аймагуудай ажахынууд урагшаа биратай дабшаагүй. Илангаяа Мухар-Шэбэрэй аймагай ажахынууд 1970 ондо зуун үнеэн бүриһөө, 1965 онойхитой жэшэхэдэ, аяар 14 тугал үсөөн томо болгоо бшуу.

Мүрысэгшэ аймагуудай гүрэндэ худалдаһан малай дунда зэргын шэгнүүр үшөөл бага байна. Нёдондо Бэшүүрэй аймагай тушааһан үхэрнүүд—272 килограмм, хонид—35, гахайнууд—81 килограмм татаа. Мухар-Шэбэрэй аймагайхид үхэрнүүдээ 289 килограммтайгаар, хонидоо—34, гахайнуудаа—90 килограммтайгаар худалдаһан байха юм.

АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ ЭБТЭЙ БҮЛЭ СОО

ДАГЕСТАНАЙ АССР-эй 50 ЖЭЛЭЙ ОЙ

МАХАЧКАЛА. (ТАСС). Дагестанай АССР-эй 50 жэлэй алдарта ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй обкомой, республикын Верховно Соведэй хамтын баярай заседани Махачкалада январиин 19-дэ болобо.

Президиумдэ—КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. И. Воронов, КПСС-эй обкомой бюрогой, Дагестанай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, республикын Министрнүүдэй Соведэй хүтэлбэрилэгшэд, тэрэшэлэн хүршэ республиканууднаа, хизаарнууд ба областьнуудһаа һайндэртэ ерэһэн делегацинуудай хүтэлбэрилэгшэд.

КПСС-эй Дагестанай обкомой нэгэдэхи секретарь **М-С. И. Умаханов** баярай заседание нээбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюро сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро хүндэтэ президиумдэ hyугдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Г. И. Воронов** үгэ үгтэнэ.

— Иишэ ерэхынгээ урда тээ,— гэжэ Г. И. Воронов хэлэбэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ээлжээтэ заседанида хабаадалсаа һэм, Дагестанай АССР-эй 50 жэлэй ойн гүл һайхан ехэ һайндэртэй дашарамдуулан та бүгэдые, танаар дамжуулан — Дагестанай хүдэлмэришэдые, колхознигуудые, интеллигенцине, бүхы ажалшадые Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэрэһээ халуунаар амаршалха гэжэ Политбюрогой гэшүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев намда даалгаһан юм.

Мүн тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Россиин Федерациин правительствын нэрэһээ та бүгэдые үнэн зүрхэнһөө амаршалхыемни зүбшөөгыт.

Манай ороной бүхы арадуудые, тэрэ тоодо Дагестанай арадуудые байдалаа социалис ёһоор хубилгахын түлөө тэмсэлдэ агуу Октябрь зориглжуулһан, өөрынгөө гүрэн түрын байдал хүгжөөхэ эрхэ тэдэндэ олгоһон, ажахын ба соёл гэгээрэлээ түргэнөөр дэбжээхэ арга боломжо олгожо үгэһэн байна.

Совет засагай түлөө, шэнэ общество байгуулхын түлөө дагестан арадай тэмсэлэй бүхы түүхэнь агуу Ленинэй, тэрэнэй байгуулһан большевигүүдэй партиин нэрэтэй нягта холбоотой юм гээд Г. И. Воронов һануулба.

Урдань мартагдашаһан, гээгдэнги байһан, хаанта России национальна заха хизаарай түүхын богони болзорто хүгжэнги социалис республика болоһыень омогорхолтойгоор тэмдэглэнэбди гэжэ Г. И. Воронов хэлэбэ.

Промышленна хүгжэлтэдэ, хүдөө ажахыгаа хүгжөөн дэбжээлгэдэ республикын ажалшадай туйлаһан амжалтанууд дээрэ саашань оратор тогтожо хэлэһэн байна.

Дагестанай Республикын ажалшадта совет засагай олгоһон зол жаргал арад зоной ажана байдалай, соёл болбосоролой дэбжэлтэ дээрэһээ илангаяа элеэр харагдана.

Хадын эхэнэрнүүдые дарлалтаһаа сүлөөлэлгэ, эрэшүүлтэй адли эрхэ тэдээндэ олгоһон ушар, ороной ниитэ-политическэ ажабайдалда тэдэниие хабаадуулга совет засагай гайхамшагта туйлалтануудай нэгэниинь юм. Дагестанай эхэнэрнүүдэй дундаһаа олон томо эрдэмтэд, гүрэнэй ба партийна хүдэлмэрилэгшэд, ажалай геройнууд, литература ба искусствын ажал ябуулагшад урган гараа.

Ленинскэ национальна политикые шууд сэхээр Коммунис партиин бэелүүлһэнэй, бэелүүлжэшье байһанай ашаар социально-экономическа угаа ехэ хубилалта Дагестанай АССР-тэ болоһон, арад зонойнь соёл болбосорол тон ехээр һалбаран бадарһан, байдалынь һайжарһан байна. «Буржуазин эзэрхэжэ байгаа сагта үзэгдөөгүй, буржуазна байгуулалтын үедэ туйлагдажа болошогүй национальна эбтэй эетэй байдалай үльгэр жэшээе» Кавказай арадуудай нягта барисаан хангаха ёһотой гэһэн В. И. Ленинэй этигэл найдабаринь бэелбэ.

Амгалан байгуулалтын үедэл адляар, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агуу ехэ дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэшье манай ороной арадууд, Дагестанай ажалшад марксизм-ленинизмын агуу ехэ үзэл сурталда, арадуудай хани барисаанда, советскэ патриотизмда үнэн сэхэ байһанаа бодото хэрэг дээрэ харуулаа бэлэй. Дагестанай арадай ажалай ба дайшалхы баатаршалга гэршэлһэн хоёр орден—Ажалай Улаан Тугай ба Ленинэй орденууд—республикын туг дээрэнь толорно.

КПСС-эй ЦК-гай 1969 оной декабриин, 1970 оной июлиин Пленумүүд ниитын үйлэдбэриин ашаг үрэ шууд дээшэлүүлхэ, ажалай бүтээсэ али болохоор дээшэлүүлхэ, арадай ажахыдахи материальна ба ажалай нөөсэ ашаглалга үндэһөөрнь һайжаруулха зорилго табиһан байгаа гээд Г. И. Воронов тэмдэглэбэ. Тиин машина түхеэрэлгэ һайнаар ашаглаха, предприяти бүхэндэхи халаанай коэффициент дээшэлүүлхэ шухала хэмжээнүүдые республикын партийна, совет ба ажахын зургаануудай зохёожо бэелүүлдэг һаань, ехэ һайн байха бэлэй гэжэ Г. И. Воронов тэмдэглэбэ. Уһалагдадаг газарые улам ашагтайгаар хэрэглэхэ шухала байһанда тэрэшэлэн тусгаар анхарал хандуулба.

Партиин Центральна Комитет, Совет правительство республикын ажалшадта нилээд ехэ туһаламжа үзүүлээ. Газарай хүдэлхэдэ хохидоһон хото, хүдөө районуудта гүрэнэй мүнгөөр 1100 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра 1970—1973 онуудта бариха, 35 мянган һурагшадай һуралсаха шэнэ һургуулинуудые, 3,5 мянган хүниие байлгаха больницануудые, 5700 үхибүүдэй байха саад, яслинуудые, соёлой-ажаһуудалай бусадшье олон барилгануудые бодхоохо гэжэ хараалагданхай. Һандаргагдаһан барилгануудые һэргээн бодхоохынгоо саада тээ, ажалшадай гэр байрын, соёлой-ажаһуудалай эрхэ байдал горитойгоор һайжаруулхын тулада тэрэ туһаламжа үзүүлэгдэһэн байна.

1970 оной дүнгүүд дээрэ тогтоходоо, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгаар томо алхам дахинаа хэгдэбэ, Эхэ оронойнай экономическа ба оборонно хүсэ шадал улам ехэ болобо гэжэ оратор тэмдэглэбэ.

Коммунис партимнай өөрынгөө XXIV съездые угтажа ябана гэжэ Г. И. Воронов саашань үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Совет хүнүүдэй политическэ ба ажалай угаа ехэ эдэбхи хэшээлэй, энэ гайхамшагта ушарые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө олониитын социалис мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрһэн оршон байдалда партиингаа съездые угтахаар хаа хаанагүй бэлдэжэ байнхай.

КПСС-эй XXIV съезд Эхэ оронойнгоо экономическа хүсэ шадал совет арадай морально-политическэ нэгэдэл бэхижүүлхын тулада партиин хэһэн угаа ехэ хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргаха, коммунис байгуулалтын шэнэ зорилгонуудые хараалха, арадай ажахын хүгжэлтын табан жэлэй шэнэ түсэбэй Директивэнүүдые зүбшэн хэлсэхэ, баталха байна.

Г. И. Воронов мүн баһа уласхоорондын байдалай, Советскэ Союзай гадаадын политикын асуудалнууд дээрэ тогтобо.

Дагестанай Автономито Совет Социалис Республикые Октябриин Революциин орденоор шагнаха тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые уншажа үгэбэ.

Г. И. Воронов сугларагшадай нэрьемэ альга ташалга доро Эхэ оронойнгоо энэ үндэр хайра шагналые республикын тугта хадаба.

КПСС-эй Дагестанай обкомдо, Дагестанай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Дагестанай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалгые Г. И. Воронов уншажа үгэбэ. Баярай заседанида хабаадагшад тэрэ амаршалгыень нэрьемэ, удаан альга ташалгаар угтаа.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй амаршалга дамжуулхадань, тэрээниие Дагестанай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ш. М. Шамхалов уншажа үгэбэ.

Г. И. Вороновой үгэнь ехэ анхаралтайгаар шагнагдаһан, олон дахин альга ташалгаар таһалдуулагдаһан байна.

Тэрэнэй һүүлээр «Дагестанай АССР-эй 50 жэлэй ой» гэһэн элидхэл КПСС-эй Дагестанай обкомой нэгэдэхи секретарь М.-С. И. Умаханов хээ. Өөрынгөө элидхэл соо М-С. И. Умаханов республикые үндэр шагнал хайрада хүртөөһэнэйнь, дагестан арадта һайн һайхан хүсэл хүргэһэнэйнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Совет правительствада республикын бүхы ажалшадай нэрэһээ баяр баясхаланаа хүргэбэ.

Агуу Октябриин нангин тугта, марксизм-ленинизмын эгүүридэ мүнхэ һургаалда, коммунизмын һаруул һайхан зорилгонуудта Дагестанай АССР-эй ажалшад хойшодоошье үнэн сэхэ байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедые, Совет правительствые элидхэлшэ найдуулба.

Тэрэнэй һүүлээр Дагестанай ажалшадай түлөөлэгшэд, республикын айлшад үгэ хэлэһэн байна. КПСС-эй XXIV съездэдэ бэлэдхэл предприятинуудай, колхозуудай, совхозуудай, барилгануудай ажалшадай дунда ажалай айхабтар ехэ эдэбхи хэшээл үүсхэбэ гэжэ ораторнууд хэлэбэ. Коммунис партиин съезднүүдэй хоорондохи үедэ тэрэнэй Центральна Комитет табан жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ, арад зоной ажабайдал һайжаруулгада зорюулагдаһан эмхидхэлэй ба политическэ угаа ехэ хүдэлмэри хэһэн байгаа гэжэ тэдэнэр тэмдэглэбэ. КПСС-эй, Совет правительствын дотоодын ба гадаадын политикые хүсэдөөр һайшааха зуураа, партиин табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тулада совет хүнүүд хүсэ шадалаа хайрлахагүй гэжэ тэдэнэр найдуулба.

Олонациональна Дагестан тушаа халуун һайхан үгэнүүдые хэлэһэнэйнь түлөө, ойнь баяртай дашарамдуулан үнэн зүрхэнһөө амаршалһанайнь түлөө республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Д. Умалатов Дагестанай АССР-эй ажалшадай нэрэһээ айлшадта халуун баяраа хүргэбэ.

КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэг, тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ. Россиин Федерациин Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэг нэгэн һаналаар абтаһан байгаа.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. А. БАШКУЕВАЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудта удаан саг соо аша туһа ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь, мүн түрэһөөр 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Баунтын аймагай Багдаринай хүдөөгэй залуушуулай үдэшын һургуулиин директор нүхэр **Башкуева** Агафья Антроповнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ.
Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной январиин 18.

ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, тэрэниие үдэшэжэ ябалсаһан хүнүүд ОАР-ай Президент Анвар Сададай уряалаар 1971 оной январиин 13-һаа 19 хүрэтэр Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада албанай хэрэгээр айлшалаа. Эдэнэр Асуанай гидроэнергетическэ барилгануудай дүүрэһэнтэй, ашаглалгада оруулагдаһантай дашарамдуулан, январиин 15-да Арабуудай Нэгэдэмэл Республика дотор үнгэргэгдөөшэ баярай һайндэртэ хабаадаһан байна. Каирта, Александрида байха үедөө ОАР-ай арад зоной ажалайнь амжалтануудтай мүн лэ танилсаа.

Н. В. Подгорный ОАР-та байха үедөө ОАР-ай Президент Анвар Сададтай уулзаа, хөөрэлдөө.

Үнэн зүрхэнэй, үгээ бүрин ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ СССР ОАР хоёрой хоорондын хани барисаан ба харилсаа холбооe саашадань хүгжөөлгын асуудалнуудаар, тэрэшэлэн мүнөөнэй уласхоорондын байдалда хабаатай шухала асуудалнуудаар һанал бодолоо тодорхойгоор зүбшэн хэлсээ гэжэ хамтын коммюнике дотор заагдана.

Хоёр ороной хоорондын харилсаа холбооe хоёр тала үндэрөөр сэгнэбэ. Хани холбоон, политическэ, экономическа, оборонно ба бусад асуудалнуудаар бэелүүлэгдэдэг түгэс харилсаан үнэн сэдьхэлтэй хани барисаае, тэгшэ эрхэтэй байлгын, харилсан хүндэлэлсэлгын гол ёһонуудые үндэһэ болгоно гэжэ хоёр тала ханангяар тэмдэглээ.

Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү тэмсэлдэнь ОАР-та Советскэ Союзай үзүүлдэг эрид шууд дэмжэлгые үндэрөөр сэгнэдэг, тэрэнэй түлөө баяр баясхалантай байһанаа араб тала элирхэйлэн мэдүүлээ. Энэ дэмжэлгэнь эзэрхэг түримхэй этэгээдүүдэй добтолгые усадхан зайсуулхаһаа гадна, үргэлжэлүүлэгдэһээр байгаа түримхэй ябуулгада эсэргүү шэглүүлэн хүсэ шадалаа улам шангадхаха арга боломжо египет арадта олгоһон байна.

Асуандахи гидротехническэ барилгануудые бүтээлгэ Советскэ Союз Арабуудай Нэгэдэмэл Республика хоёрой хоорондын аха дүү ёһоной хани барисаанай, харилсаа холбооной эли тодо гэршэ жэшээ болоно гэжэ хоёр тала онсолон тэмдэглэбэ. Холын хараата түсэбэй талаар Совет-египет харилсаа холбооe саашадань хүгжөөлгэдэ хабаатай асуудалнуудые эдэнэр зүбшэн хэлсээ. Тусхайлан хэлэбэл, ОАР-ай хүдөө нютагуудаа электрификацилха, шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха, мүн бусад ажал хэрэгүүдтэнь Советскэ Союз зохихо туһаламжа үзүүлхэ байха.

Асуандахи гидроэнергетическэ барилгануудые бүтээлгэдэнь египет арадта ехэ туһа хүргэһэнэйнь түлөө Советскэ Союзда гүнзэгы баяр баясхалан хүргөөд, совет мэргэжэлтэдээр бүрин бэлдэгдэхэ араб мэргэжэлтэдэй тэдэ барилгануудые ашаглаха үүргэ уялгануудые өөһэдөө сүм даажа абаха хүрэтэрнь, бүлэг барилгын ашаг үрэтэй хүдэлмэри хангалгада техническэ туһа хүргэхыень совет мэргэжэлтэдые саашадаашье уриха гэһэн хүсэлэнгөө ОАР-ай хүтэлбэрилэгшэд элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин ба Арабуудай Социалис союзай хоорондын хани холбоон тухай асуудал хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэгдэһэн байна. Хоёр арадай хоорондын хани холбооe улам бэхижүүлхын тула бүхы шатын партийна хүдэлмэрилэгшэдэй делегацинуудые хоорондоо эльгээлсэдэг байха гэһэн һанамжануудые хоёр тала хэлээ.

ОАР-та, бусад араб гүрэнүүдтэ эсэргүү Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгаһаа уламжалан, Дүтын Зүүн зүгтэ тохёолдоһон аюултай байдал тушаа онсо анхарал хандуулагдаа гэжэ хамтын коммюнике дотор саашадаа хэлэгдэнэ. Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгань Араб Зүүн зүгэй арадуудай национальна-сүлөөрэлгын хүдэлөөе зогсоохо гэжэ һэдэдэг империалис хүсэнүүдэй балмад политикын нэгэ һалбаринь болоно.

Эзэрхэг түримхэй эзэмдэлгын политика баримталдаг, империалис хүсэнүүдэй, түбхын түрүүн США-гай зүгһөө таһалгаряагүй дэмжэгдэһэнэй үндэһөөр лэ иимэ ааша гаргадаг Израиль ООН-ой Уставай ба уласхоорондын эрхын гол ёһонуудые эбдэнэ, араб оронуудай бэеэ дааһан, сүлөөтэ байдалда, газар дайдань бүрин бүтэн байлгада эсэргүү эзэрхэг түримхэй ябуулга хэнэ.

Империализмда, колониализмда эсэргүү тэмсэлэй гол ёһонууд тушаа хараа бодолнуудайнгаа тудалдадаг байһые хоёр тала ханангяар тэмдэглээд, мүн Израилиин хорото политикые болюулгахын түлөө, Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгын хойшолонгуудые усадхан, араб гүрэнүүдэй саашанхи хүгжэлтэ, дэбжэлтэ хангахын түлөө тэмсэлдэхи амжалтын гол шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэн болгожо, араб оронуудай хоорондын харилсаа холбоо хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ шухала тухай тэмдэглэбэ.

Хоёр талынхид Дүтын Зүүн зүгтэхи хёморооe эбэй гуримаар шиидхэхэ асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, эзэмдэгдэһэн бүхы араб газар дайда дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргаһанай, ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой шиидхэбэриие бүрин дүүргэһэнэй үндэһөөр лэ, тэрэшэлэн Палестинын араб арад зоной хуулита эрхые лаблан мэдэрһэн ООН-ой шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр лэ дүтын Зүүн зүгтэ зүб зүйтэй, бата бэхи эб. найрамдал тогтоогдожо болохо гэжэ батаар этигэнхэй байһанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ.

Израилиин, тэрэнэй араһаа тухирагша США-гай эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү араб арадуудай үнэн зүб тэмсэлые дэмжэжэ социалис оронуудай хэдэг хамтын ябуулгануудай, илангаяа 1970 оной декабриин 2-то Берлиндэ болоогшо, Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй Политическэ консультативна комитедэй зүблөөнэй мэдүүлгын, Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи эб найрамдал, аюулгүй байдал тогтоохо тушаа мэдүүлгын шухала удха шанартайе ОАР-ай хүтэлбэрилэгшэд тэмдэглээ.

Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүү, тэрэнэй эзэмдэһэн бүхы араб газар дайдые сүлөөрүүлхын түлөө, Дүтын Зүүн зүгтэхи хёмороое зүб зүйтэйгөөр болюулхын түлөө үнэн зүб тэмсэлдэнь ОАР-ай арад зониие Советскэ Союз саашадаашье дэмжэхэ байха гэжэ ОАР-ай хүтэлбэрилэгшэдые, бүхы египет арадые совет тала дахинаа найдуулба.

Тэрэшэлэн мүнөөнэй уласхоорондын байдалда хабаатай бусад шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын үедэ адли һанал бодол туйлагдаа.

(ТАСС).

Районно партийна конференци

ДЕЛЕГАДУУД ЮУН ТУШАА АНХАРААБ?

Тоосоото үе соо КПСС-эй Баунтын райкомой эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ худэлмэри үргэнөөр ябуулжа, табан жэлэй түсэбые дүүргэлгэдэ аймагай бүхы ажалшадые социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабадуулһан байгаа. Аймагай партийна организацинуудай бэхижэлтэ. Энэ үедэ ажалай олохон түрүүшүүл партида абтаһан байна. Мүн партийна эхин организацинууд коммунистнуудай үүргэ, харюусалгые дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн худэлмэри ябуулһан. Мүнөө аймагай промышленна, транспортын, барилгын болон худөө ажахын предприятинуудта партийна организацинууд дүй дүршэлтэй коммунистнууд секретарьнараар һунгагдаад, партийна худэлмэрые һайнаар эмхидхэхэ гэжэ оролдожо байнхай. Энэ талаар һайн жэшээнүүд олон.

Маловска үйлэдбэриин участогай партийна эхин организациин олонхи коммунистнууд ажалай түрүү жэшээ харуулна. Партийна суглаанууд дээрэнь үйлэдбэриин шухала асуудалнууд зүбшэгдэжэ, коммунистнуудта партийна даалгабаринууд ходоо үгтэжэ байдаг. Тиигэжэ суглаануудай хараалһан хэмжээ ябуулганууд саг соогоо бэелүүлэгдэнэ. Эндэхи партийна бюро худэлмэришэдэй дунда ниитэ-политическэ худэлмэри һайнаар ябуулна. Тиигэжэ тус участок мүрысөөндэ шалгараа, Табан жэлэйнь түсэб үнгэрэгшэ оной сентябриин 10-да дүүргэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ Багдаринай экспедициин болон бусад предприятинуудай партийна организацинууд эмхидхэлэй ехэ худэлмэри ябуулна. Партийна организацинууд профсоюзэй, комсомолой, бусад ниитын эмхинүүдые һайнаар ударидадаг болонхой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партиин райком, партийна эхин организацинууд ардай хиналтын комитедэй, мүн үйлэдбэриин һалбаринуудаар эмхидхэгдэһэн бүлэг, постнуудай ажалые һайжаруулхын тулада ехэ худэлмэри ябуулаа гэжэ элидхэлдэ, КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Г. И. Воронин** тэмдэглэбэ. Мүнөө ардай хиналтын бүлэг, постнуудта 350 гаран эдэбхитэд хабадана. Тэдэнэр ниитын зөөрие үрилтэ хоролтоһоо хамгаалха, алмалта, арьбалалтын гурим наринаар сахиха, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха хэрэгтэ горитой анхаржа, партийна организацинуудай худэлмэридэ бодото туһаламжа үзүүлнэ бшуу.

Аймагай партийна организациин хүтэлбэри доро политическэ һуралсал һайнаар эмхидхэгдэдэг болонхой. Коммунистнууд марксистско-ленинскэ теори гүнзэгыгөөр шудална. Партийна болон комсомолой һуралсалай кружогуудта, семинарнуудта дүршэлтэй пропагандистнууд худэлжэ байна. Мүн ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинууд гол анхаралаа хандуулдаг. Энэ асуудал партиин райкомой пленумүүд, партийна суглаанууд дээрэ ходо зүбшэгдэдэг болонхой. Нютагуудай интеллигенци онинобоpскынхидой үүсхэлые дэмжэжэ, худөөгэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо, клубууд, библиотекэнүүдэй ажалые һайжаруулхын түлөө мүрысөөндэ жагсанхай.

Тиигэжэ ажалша зоной дунда эмхидхэлэй болон ниитэ-политическэ худэлмэри нүлөөтэйгөөр ябуулагдажа, ойн баярай жэлдэ аймагай промышленна предприятинууд, худөө ажахы экономикоёо нилээд хүгжөөгөө. Промышленна продукци үйлэдбэрилгөөр табан жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн. Социалис мүрысөөндэ Ципиканай приискын, Маловска, Карафтитска участогуудай коллективүүд шалгаран ябана.

Багдаринай экспедицидэ түрүү арганууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тус предприяти 1967 ондо түсэблэлгын болон материальна урмашуулгын шэнэ гуримда орожо, жэл бүри ашаг олзо ехэтэйгээр худэлдэг болонхой. Нёдондо эндэхид хоёр зуу шахуу мянган түхэригэй сэбэр олзотой гараһан байна.

Тус аймагай худөө ажахын нилээд хүгжэжэ байһан тушаа конференци дээрэ дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ. Эндэхи колхозууд мяха абалгые дээшэлүүлхын тулада түрүү онол арганууды хэрэглэжэ болонхой. Жэшээлхэдэ, «Рассвет» колхоз казахска сагаан толгойто үүлтэрэй бухануудые асаржа, махалиг үүлтэрэй мал үсхэбэрилнэ. Эбэртэ бодо малай таргалуулха худэлмэри колхозуудта хангалтатайгаар эмхидхэгдэнэ. Тиигэжэ тус аймаг табан жэлэй туршада мяха үйлэдбэрилгэ 32,3 процентээр дээшэлүүлээ гэхэ гү, али гүрэндэ худалдаха малай шэгнүүрые 1970 ондо толгой бүриин дунда зэргээр 302 килограммда хүргэһэн байна. Нёдондо колхозуудһаа тушаагдаһан малай 96,5 процентнь дунда ба тарган сэгнэлтэйгээр абтаа. Нёдондо аймагай ажахынууд һү худалдаха түсэбөө 174 процент дүүргэжэ, жэлэй даабариһаа гадуур 3703 центнер һү гүрэндэ тушааба.

Һүүлэй үедэ эндэхи колхозууд ниитын малда тэжээл элбэгээр бэлэдхэнэ. «Сельхозтехника» нэгэдэлэй отделени бии болоһоноор хойшо сабшалангай газар үргэжэлтэй һайн болгогдожо байна. 1968—1970 онуудта хамта 1200 гектар сабшалан шанаржуулгын худэлмэри ябуулагдаа, тэрэ тоодо 320 гектарта олон жэлэй ургамал таригдадаг болоо. Эдэ бүгэдын ашаар үнгэрһэн жэлдэ 50 мянга гаран центнер малай тэжээл бэлэдхэгдээ гэхэ гү, али 1965 онойхидо орходоо 2,5 дахин ехэдхэгдэһэн байна. Гэхэтэй хамта тус аймаг зөөлэн алта гүрэндэ ехээр худалдана. Коопзверопромхоз үйлэдбэри үргэдхэгдэжэ, мүн тайгын ангай арьнууд ехээр олзоборилогдожо, табан жэлэй түсэб үлүүлэгдэһэн, даабариһаа гадуур 148,6 мянган түхэригэй олзо гүрэндэ тушаагдаһан байна.

Энээнтэй хамта үйлэдбэриин арга боломжонуудые зүбөөр хэрэглэхэ, промышленностиин болон худөө ажахын һалбаринуудые ашаг олзотойгоор эрхилхэ тушаа элидхэлдэ болон делегадууд онсо анхараа. Бусад дээрэнь абажа хараада, аймагай промышленностиин табан жэлэйнгээ түсэбые дүүргээшье һаа, дутагдалнууд олон байгаа. Зарим предприятинуудта продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ. Жэшээлхэдэ, Ципиканай прииск түсэблэлгын болон урмашуулгын шэнэ гуримда оробошье, ажалай гаргаша ехээр хэнэ. Энэ хадаа ажалай эмхидхэлэй һула дээрэһээ, партийна организациин зүгһөө хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэ табидаггүй дээрэһээ шалтагаална. Үйлэдбэридэнь наукын заабаринууд, түрүү дүй дүршэл багаар хэрэглэгдэнэ. Илангаяа алта малтагшадай худэлмэрие зүбөөр түсэблэхэ, тэдэнэй дунда ниитэ-политическэ худэлмэри үргэнөөр ябуулха тушаа конференциин делегадууд нүхэр **Б. М. Русаков, Маслов** гэгшэд хэлэһэн байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ «Забайкалзолото» комбинат үйлэдбэриин арга боломжые харалсангүйгөөр приискэнүүдтэ ехэ даабари үгэдэг болонхой. Энээнһээнь боложо, худэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд «хайшаншье гээ һаа, түсэбөө дүүргэхэ» гэһэн баалалтада орожо, ажахын тоосоое ёһотодр нэбтэрүүлнэгүй, үйлэдбэриингөө экономикые ашаг олзотой болгожо шаданагүй.

Тиихэдэ геологуудай эмхинүүдтэ дутагдалнууд ушарһаар. Тэдэнэй зүгһөө ашагта малтамал бэдэрэлгэ, шэнжэлгэ үшөөл хангалтагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Багдаринай экспедици, Ципиканай геологуудай партида газар үрөмдэдэг оньһон станогууд бүтээсэгүйгөөр ашаглагдана. Үнгэрэгшэ жэлдэ бүхы станогуудынь ехэнхидэ нэгэ халаан соо ашаглагдаһан байна. Илангаяа Ципиканай геологуудай партида үйлэдбэриин арга боломжонууд мууса хэрэглэгдэжэ, алмалта, арьбалалта багаар хэгдэнэ.

Мүн худөө ажахые хүгжөөхэ талаар горитой худэлмэри ябуулагдаха аад, үшөөл хангалтагүй. Илангаяа «Рассвет» колхоз ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Табан жэлэй туршада тус ажахы эбэртэ бодо малай тоое ойройдоол 14 процентээр олошоруулаа. 1970 ондо малай тоо олошоруулха түсэбынь дүүргэгдээгүй. Һү, махан гүрэндэ багаар худалдагдана. Ниитын мал олооро һубайрна. Эдэнэй гол шалтагаан тухай хэлэхэдээ, тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Д. Т. Цыбиков** мал ажал дээрэ худэлхэ һайн кадрнууд үсөөдэнэ гэжэ тэмдэглэһэн байна.

Аймагай колхозуудта малай үүлтэр һайжаруулха худэлмэри муугаар ябуулагдадаг, үүлтэртэ малые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлдэггүй байһаниинь конференци дээрэ шүүмжэлэгдэбэ. Колхозуудта т е х н и к э, зэмсэгүүд олоор абтажа байдаг. Тэдэ олонхи ушарта трактор, машинанууд зүбөөр харууһалагдангүй, сагһаа урид заһабарилгада ороно. 1970 ондо дунда зэргээр нэгэ тракторзаар ойройдоол 177 гектар зөөлэн хахалалга хэгдэһэн байгаа.

Трактор, машинануудай заһабарилга аймаг дотор муугаар эмхидхэгдэнэ, запасной частьнуудаар хангагдангүй гэжэ «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралда горитой шүүмжэлэл ороо. Тус отделениинхид малай фермэнүүдые оньһожоруулха талаар ехэ худэлмэри ябуулха байгаад, мүртэй юумэ хээгүй бшуу. Конференци дээрэ ВЛКСМ-эй райкомой секретарь нүхэр **Чунавлев** үгэ хэлэжэ, залуушуулые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай бодото туһаламжа үзүүлхэ байһан тухайда тоотобо. Мүн эндэ «Заветы Ленина» колхозой фермые даагша нүхэр **Дабаев**, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй отделениие эрхилэгшэ нүхэр **Никольский**, Багдаринай интернат һургуулиин директор нүхэр **Зарубин** болон хамта 18 делегат үгэ хэлэһэн байна. Районно партийна конференциин худэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр **Н. М. Продайвода** хабаадажа, аймагай партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ.

Партийна конференци дээрэ партиин райкомой тоосоото үе соогоо ябуулһан худэлмэриин дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, һунгагдаһан шэнэ составта шухала эрилтэ табигдаба. КПСС-эй райкомой эмхидхэлэй пленум дээрэ нэгэдэхи секретаряар **Г. И. Воронин**, секретарьнараар **Д. Н. Цыбиков, В. Н. Козулин** гэгшэд һунгагдаа.

Д. БАНЗАРГАШЕЕВ,
КПСС-эй обкомой инструктор.

БАРГАЖАНАЙ АЙМАГАЙ КАРЛ МАРКСЫН НЭРЭМЖЭТЭ КОЛХОЗОЙ АХАЛАГША ХОНИШОН ОЛЬГА САНГАДИЕВА КОМСОМОЛ-ЗАЛУУШУУЛЫЕ ХОНИШОДООР ХҮДЭЛЭЕ ГЭҺЭН УРЯА ГАРГАА ҺЭН. РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ОЛОН ЗАЛУУШУУЛ ЭНЭЭНИИЕ ДЭМЖЭЭ. ҺАЯХАН РЕСПУБЛИКЫН ТҮРҮҮ ХОНИШОДОЙ ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ ЗАЛУУШУУЛ-КОМСОМОЛШУУД ЯМАРШЬЕ БЭРХЭШЭЭЛҺЭЭ АЙНГҮЙГӨӨР, ХОНИШОДООР ХҮДЭЛХЭЕЭ ГАРАГТЫ ГЭЖЭ ОЛЬГА САНГАДИЕВА ҮШӨӨ ДАХИН ХЭЛЭҺЭН БАЙНА. НЮТАГАЙНГАА ХОНИШОНОЙ УРЯАЕ ДЭМЖЭЭД, ХУРАМХААНАЙ АЙМАГАЙ ДЭРЭЭНЭЙ СОВХОЗОЙ 2-ДОХИ ОТДЕЛЕНИИН КОМСОМОЛШУУД ЭВЕНК ПАНА МАЙОРОВА, ЭНДЭХИ БАСАГАД МЫДЫГМА БАТУЕВА, ДОЛГОР БАТОРОВА ГЭГШЭД 10-ДАХИ КЛАСС ДҮҮРГЭЭД, ХОНИШОДООР АЖАЛЛАНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ДОЛГОР БАТОРОВА (ДЭЭДЭ ЗУРАГ); ПАНА МАЙОРОВА, МЫДЫГМА БАТУЕВА.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗАЛУУШУУЛ[ай] ЗОРИГ МОХОШОГҮЙ

Дунда һургуули дүүргээд, түрэл колхоздоо һайн дураараа ажаллахаяа үлэһэн комсомол-залуушуул манай Ноёхон нютагта олон юм. Тэдэнэр булта эрхим һайнаар худэлжэ, ажал дээрээ амжалта туйлан, арад зонойнгоо магтаал хайрада хүртэнхэй.

Һаалишад Ханда Балданова, Люба Гармаева, Марина Чабдакова, Ханда Дылыкова, Нина Гончикова, Светлана Ланцуева, Долгорма Гомбоева гэгшэд габшагай бэрхээр ажаллан, үнеэн бүриһөө 2 мянга гаран килограмм һү һаажа, жэлэйнгээ түсэбые холо үлүүлэн дүүргээ. Арбадахиие дүүргээд, 4-дэхи жэлээ хонин ажал дээрэ ажаллажа байһан Цырендондок Цыцерунов колхозой эрхим хонишон, аймагай түрүүшүүлэй нэгэн боложо тодоронхой. Мүн лэ хонин ажал дээрэ худэлдэг Болотова, Сима Чабдакова, Неля Галданова гэгшэд оролдосотой шадамар хонишод гэжэ нютаг соогоо суурхадаг юм.

Мүнөө үбэлэй янгинама хүйтэн түлэг дундаа. Малшад, һаалишадай эгээл харюусалгатай хаһа. Малые халта дааруулаа һаа гү, али эдилгыень дутаагаа һаа, үнеэд һүеэ татажа, хони хурьгад гарзалжа боло-

хол. Энэ үедэ малай үбһэ зөөгшэд, баһал манай комс[омол-зал]уушуул «унаһан малгайгаа а[бангүй]» ажаллана. Эндэ трактористн[...]салан Цыренжапов, Григори[...]нов, шофёрнууд Будажап Б[...] Петр Лумбунов болон ашаа [...] Сергей Цыренжапов, Нимажи[...]жиев, Пурбо Лумбунов гэгш[эд ...]шэтэй ажалые онсо тэмдэглэ[...]

Юһэдэхи табан жэлэй тү[...] үбэлжэлгын үедэ нэгэшье хү[...] залуулангүй, һү абалгаяа заа[...] шолуулангүй түрэл Коммуни[стическэ пар]тиингаа ээлжээтэ XXIV съезд[...]рэтэй солотойгоор угтахын [...] Ноёхоной залуушуул бүхы к[...]гуудтайгаа хамта ажалай [...] жагсанхай.

С. БИЛИКТ[...]

Сэлэнгын аймаг.

Туһатай уулзалга

Социалис уялгануудай дүүргэлтэ шалгагдана

Эдэ хүнүүдэй нюдэнһөө юушье далдалжа шадахагүйш. Юундэб гэхэдэ, ажал мэдэхэ хүнүүд.

Очир Цыденовэй үбэлжөөндэ ерэгшэд машинаһаа буумсаараа, отарын байра байдалда сэгнэлтэ үгэжэ, хоорондоо һанамжануудаа хөөрэлдэжэ захалшаба.

Голые хүндэлэн бариһан үргэн ехэ шэнэбтэр байра. Хонидые илгажа, бүлэг бүлэгөөрнь эдеэлүүлхэ уужам хашаа, хорёонууд. Үбһэнэй хорёо соо хэдэн һүри үбһэн, зелёнко.

— Үбһэ, тэжээлээ һайсахан татажа абаһан, түл абалгынгаа үедэ ашаа зөөбэри багатай байха зон байна.

— Байра, хашаа, хүреэ агдамтай, һайн эзэтэйл отара ха.

Хонидойнгоо байра соо ажал хэжэ байһан отарын эзэн хонишодые угтажа, байра байдалаа харуулна, айлшадай асуудалнуудта харюусана. Захааминай аймагай «Красный Октябрь», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудһаа ерэһэн хонишод, мэргэжэлтэд «Дружба» колхозой Очир Цыденовэй отарада бараг һайн сэгнэлтэ үгэжэ, мүнөө жэлэйнгээ түл абалгада һайн бэлэдхэлтэй гэжэ тоолобо. Эндэхидэй хониттоо уһа бүлеэдхэжэ уулгадаг байһаниинь, илангаяа уһа халаадаг амһарта—тогоо тааруугаар хэһэниинь айлшадые ехээр һонирхуулба.

— Одоол энэтнай тааруу юм байна: иимэ тогоо хаанаһаа олодог зомта,—гэжэ «Красный Октябрь» колхозой хонишон Дабаа Лубсанов эндэхидһээ асууна:

— Сэхэ заводто захижа, хэлгэдэг юумэбди даа,—гэжэ «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ Никита Лубсанович Банзарханов хүхихэ юм.—Үгыл даа, энэтнай Зэдын комбинадта вольфрам-молибденэй руда-шулуу дүүжэн харгыгаар зөөдэг вагонеткэл. Хуушарһан, хаягдаһанууд байхадань шефүүдһээ эрижэ асараад, отара, гүүртэнүүдтээ толхожо үгөөбди.

Нээрээшье «Дружба» колхозойхид үбэлэй хүйтэндэ малдаа уһа халааха аргаяа зохидоор шиидхээ. 200—300 литр уһанай багтаамжатай в а г о н е т к э н ү ү д ы е тогоон болгоходо, тон таарамжатай. Гал түлидэг пеэшэнгынь досоонь байдаг туладаа багахан түлеэгээр уһан түргэнөөр халана, бүлеэдэнэ. 4—5 миллиметр зузаантай түмэрөөр бишыхан ханза пеэшэн хээд, вагонеткэ соогоо табяад, амһарынь газаашань гаргаад гагнажирхина. Тиигээд дээрэнь уһа хээд, галаа түлихэдэнь саг зуура бүлеэдэшэнэ. Өөһэдтөө иимэ тогоонуудые тодхожо, хонидтоо бүлеэн уһа уулгадаг болохо энэ арга хэрэглэхэ тухай хонишод, худөө ажахын мэргэжэлтэд хөөрэлдэнэ.

Бато-Мүнхэ Цыреторовэй отарада ерэхэдээ, хонишод хурьгадай байрын ханые дабхарлажа дулаалһыень зохидшоогоо. Эндэхид тёсоор дабхар хана хэжэ, хоорондохи зайдань хуурай хохир хэжэ дулаалаа.

Эндэ хурьгад гаража захалшанхай:—Үүф! Хурьгаднайшье адхаржа захалшаба даа. Мүнөө үглөөнэй 6 хурьга тодожо абабабди. Хамта гуша гаран хурьгатай болобобди,—гэжэ ахалагша хонишон хөөрэнэ.—Мүнөө дээрээ бараг лэ байгдана. Нёдондо 100-най 90 хурьга түлжүүлэгдээ һэн. Мүнөө жэлэймнай уялга 100-най 93 юм. Зай, айлшад, харагты байра байдалымнай, һанамжа, дурадхалнуудаа хэлэгты.

Энэ отара түл абалгаяа түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаа, зүгөөр хонидойнь хүшэ тарган дунда зэргэ, саашадаа хурьгалхашье, хурьгалһаншье хонидойнгоо эдеэлүүлгэ, харууһалгада онсо анхарал табихаар гэжэ заагдана.

Энэ үдэр айлшад үшөө Санжай Дулмаевай, Гомбо Дагбаевай отарануудта хүрэжэ, ажал худэлмэритэйнь танилсаба. Гурбан колхозойхид бэе бэедээ ябалсажа дүүргээд, Бэлшэрэй отарада сугларжа, шалгалтынгаа дүнгүүдые согсолбо. Тиигэхэдээ хонидоор эгээ олон «Красный Октябрь» колхозойхид һула бэлэдхэлтэй, дутуу дундануд олонтой гэжэ шүүмжэлэгдээ. Түл абалгын захалшоод байхада зарим отаранууд хурьгашадаар үшөө хүсэд бүридүүлэгдээгүй, хурьгадай байранууд дулаалагдаагүй, хаамаг хаалганууд хүсэд хүрэхөөр хэгдээгүй байгаа. Зарим отарануудта, жэшээлхэдэ, Цыбикжап Очировай отарада хурьгашадай һууха гэр хүйтэн болоһон хойно баригдаад, һайса дулаалагдаагүй. Үбһэ тэжээлээ гамгүйгөөр гаргашалха баримтанууд үзэгдэнэ. Эхэ хонидто сүүдхэдэ толгой бүриин 300 грамм талха тарянай зүйл эдюулэгдэжэ байгааашье һаа, Д. Бадмаев, Д. Очиров гэгшэдэй отарануудта хонид хүшэ һулатай. Намар һайса таргалуулаагүйн, мүнөө эдеэлүүлгэ, харууһа муутай байһанай гэм. Харин тиихэдэ һуларһан, илгагдаһануудтал бага зэргэ талха таряа эдюулэгдэд, гол түлэб үбһэ, бэлшээлгээр байһан «Дружба» колхозой хонид хүшээр үлүү байна.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз шэнэ түл абалгадаа урда мэтэ баһал һайн бэлэдхэлтэй. Үбһэ тэжээл, малда эрьюулхэ талха таряа элбэг, отаранууд хурьгашадаар үни хада бүридүүлэгдээ.

— Танайхид, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид, хүнүүд олонтой, ажалдаа хүшэ хүрэжэ ядахаар бэшэ байнат. 500—600 хонитой отарадатнай 6—7 хүн худэлжэ байхадаа ехэл һайн. Харин манай отарада 3—4 хүн лэ худэлнэ,—гэжэ «Дружба» колхозой хонишон Цыденов хэлэбэ.

— Хонидойнгоо зун, [...] таргые буурууллаагүй, хүшые [...]ларуулаагүй байнат. Иимэ [...]һоо хурьган абтангүй яахаб. [...] эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга[...] социалис уялгатнай, «Дружба» [кол]хозойхид бага дээрэ һаа [...] «100-най 100» гэһэн зорилго табяад, ажаллахыетнай ур[...] Партиингаа болохоёо байһан [...]дын хүндэлэлдэ 100 хубяар л[...]га абаха ёһотойбди,—гэжэ Л[енинэй] нэрэмжэтэ колхозой ахалагша [хони]шон Дондок Гомбоев хэлэнэ. [...]хэдэ танай һүрэгүүд соо он[...]доо наһатай хонид дайралдан[...] [ко]мплектовко[?] нитировко хэжэ, хонидоо на[...] һаарнь илгаад байлгахэ шуха[...]

Түл абалгын үедэ малшадые турно-ажаһуудалай, худалд[аа]наай талаар хангаха хэрэг[тэ] харал хандуулхые, эртээнһээ [...]жээ абахые хонишод аймагай [худөө] ажахын управлениин начальн[ик нү]хэр Ц. Д. Гырыловтэ захиба.

Мүнөө жэлэй түл абалгые хэзээнэйхиһээ эмхитэй [...] амжалтатайгаар үнгэргэжэ, [...]нис партиингаа XXIV съезд[...]рэтэй солотойгоор угтахын [...] социалис мүрысөөгөө улам [...]рүүлхэ гэжэ гурбан колхозой [хони]шод батаар хэлсэжэ, найд[...] тараа.

Захааминай аймагай үшө[...]бан ажахын—XXII пар[...]дын нэрэмжэтэ, «Победа», «[Комму]низмын зам» колхозуудай хо[нишод,] худөө ажахын мэргэжэлтэ[д] абалгын түлэг захалхын урд[...] бэе бэедээ ябалсажа, ажал хү[...]рээ шалгалсаһан байна. Иимэ [шал]галтые хонишод ехэтэ һайн[...] туһатай дээрэ тоолоно, хөө[...]рондоо социалис мүрысөөндэ [...]соно.

Эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй [...]рүүшын хонид хурьгалжа, абалгын халуун хаһын эрэжэ [...]һанай дохёо үгтэнхэй.

Д. ЦЫРЕНЖАП[ОВ],
манай корреспонд[ент].

ХЭНШЬЕ МАРТАГДААГҮЙ, ЮУНШЬЕ МАРТАГДААГҮЙ

МОСКВА. (ТАСС). Эхэ ороной хүбүүд, басагадай баатаршалгануудые алдаршуулһан олон тоото дурасхаалта газарнууд ба бүлэг хүшөөнүүд Россин Федерациин хото ба тосхонуудта бодхоогдонхой. Һурагшад, студентнэр болон наһажаал хүнүүд Эсэгэ ороноо хамгаалагшадай дайшалхы хэрэгүүдые нангинаар хүндэлэн ёһолдог. Бүхэроссин түүхын ба соёлой дурасхаалта газарнуудые хамгаалха түбэй соведэй үүсхэлээр «Совет арадай дайшалхы алдар солын дурасхаалта газарнууд ба совет патриотизм нэбтэрүүлэн хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тэдэнэй дүүргэдэг үүргэ» гэһэн научно-методическа конференци һаяшаг Москвада болоо. Дайнай түүхын дурасхаалта газарнуудые бүтэн бүрин байлгаха ба хүмүүжүүлгын хэрэгтэ хайшан гээд һайнаар хэрэглэхэ тухай һанал бодолнуудаа герой-городуудай—Москвагай, Ленинградай түлөөлэгшэд, Курскын, Смоленскын, Свердловскын, Калугын музейнүүдэй худэлмэрилэгшэд, бүлгэмэй эдэбхитэд зүбшэлдөө.

РСФСР-эй Культурын министерствын, РСФСР-эй Гэгээрэлэй министерствын, СССР-эй Наукануудай академиин түүхын институдай түлөөлэгшэд конференцидэ хабаадалсаа.

Партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ

ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГЫЕ ХУРДАДХАНА.

Ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ гээ һаа, ажалаа зүбөөр эмхидхэжэ шадаха хэрэгтэй. Тэрээнгүйгөөр ямаршье амжалта туйлагдахагүй бшуу даа. Энээниие Хурамхаанай 3-хи СМУ-гай барилгашад һайн ойлгодог. Тиимэһээл түрүү онол арга хэрэглэн, эдэбхи үүсхэлтэйгээр худэлхэ гэһэн гол зорилго урдаа табинабди.

Бидэнэр ехэнхидээ модоор лэ барилга хэнэбди. Энээн дээрэһээ зарим нэгэ барилгашад хурса һүхэтэй, һайн хюрөөтэй байгаа һаа болоо гэжэ һанадаг. Энэ тон буруу бодомжо. Һайн багажатай, зэбсэгтэй б а й х а һ а а гадна, дүй дүршэл, шадабари мэргэжэл худөө барилгашадта хэрэгтэйл болодог. Тэрээнгүйгөөр даабари дүүргэхэнь бэрхэтэй байдаг. Манай Хурамхаанай СМУ-гай хүтэлбэрилэгшэд худэлмэришэдэйнгөө мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн оролдолго гаргадаг.

Жэл бүри барилгашадаа һургажа, мэргэжэлыень дээшэлүүлжэ байдаг. Хэнэйшье мэдэхээр һайн мэргэжэлтэй барилгашад бүтээсэ ехэтэйгээр ажалладаг ха юм. Һүүлэй үедэ манай барилгашадай дунда даабаряа дүүргэдэггүй хүн гэжэ үгы болоһон.

Энээн дээрэһээ Хурамхаанай барилгашад һара, жэл бүри барилга хэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, «Бурятцелинстрой» трестын барилгашадай дунда нилээд мэдээжэ болоһон. Бидэнэр табан жэл соо 5.619 мянган түхэригэй барилга хэхэ даабарина үнгэрһэн жэлэй августын 9-дэ дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур үшөө 618 мянган түхэригэй барилга хэһэн байнабди. Үнгэрһэн табан жэл соо хэһэн эгээл шухала барилга гэхэдэ, түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ комбинадай барилга дүүргэжэ, ашаглалгада тушааһан байнабди. Ойрын жэлнүүдтэ худөө нютагуудтамнай хямда сэнтэй хабсаргамал з ү й л н ү ү д э э р гэрнүүд, малай байранууд баригдадаг б о л о х о н ь. Сагай ошохо тума худөөдэ бүри ехэ барилга хэгдэжэ, түхэл шарайнь болбосон шэнжэтэй болохонь. Хэрбээ бидэнэр 1965 ондо жэлдээ 500 мянган түхэригтэ барилга хэдэг һаа, мүнөө 1.400 мянган түхэригэй барилга хэдэг болонхойбди гэхэ гү, али урданайхиһаа гурба дахин ехэ худэлмэри бүтээнэбди.

Абаһан уялгаяа дүүргэхын тула мастерска участогууд, барилгашадай бригаданууд дундаа мүрысэн худэлжэ байдаг. Социалис мүрысөөндэ эрхимлэхын тула бидэнэр хүсэ шадалаа элсүүлнэбди. Манай Хурамхаанай СМУ-да һүүлэй үедэ ажалай түрүүшүүл олон боложо байнкай. Жэшээлхэдэ, Е. Терентьевэй, И. Колмаковой, Н. Гуляевай хүтэлбэрилдэг бригаданууд һара бүриингөө даабари 40—50 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, ёһотой баатаршалга гаргана. Үнинэй барилгашан И. Колмаковой бригадынхид хоёр бүлэ айлай орохо хоёр гэрэй торхые ойройдоол хорин үдэр соо барижа, түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулһан байна. Эдэнэй оролдолгоор лэ гэр байранууд түргэнөөр баригдажа, саг болзор соогоо ашаглалгада тушаагдана.

• Минии даадаг бригадада зургаан хүн худэлдэг. Бултадаа олон жэлдэ, барилга хэжэ, дүй дүршэлтэй болоһон, сэхыень хэлэхэдэ, «алтан гартай» хүнүүд юм. Бидэнэр ехэнхидээ Хурамхаанай, Аргатын совхозуудай ажалшадта гэр байрануудые баринабди. Бидэнэй худэлмэридэ нилээд олон бэрхэшээл дайралдадаг. Заримдаа барилгаяа һаял эхилжэ байтаршни материал дуталдашаха. Энээн дээрэһээ булта барилгашад миин һууха ушартай болодог. Иимэ юумэнэй тохёолдохогүйн тула барилга хэхэ шэнэ объект дээрэ эртээнһээ материал шэрүүлдэг, тэрэнээ ходо шалгажа байдаг гээшэбди.

Удаань бүхы бригадаараа тиишэ зөөжэ, худэлмэриеэ эхилдэг заншалтай болонхойбди. Бригадымнай гэшүүд Колмаков, Данзанов, С. Афанасьев гэгшэд халаанайнгаа даабари ходоодоо 60—70 процентээр үлүүлэн дүүргэдэг. Бэшэшье барилгашаднай ажалша габшагай нүхэдэйнгөө хойно орохогүйн тула ехэ оролдолго гаргадаг. Иигэжэ хүн бүхэн дундаа мүрысэн худэлхэдөө ехэ юумэ хэһэн лэ байдаг.

Манай бригадынхид табан жэлэйнгээ даабарие 1969 оной сентябрь һара соо дүүргээд, түсэбһөө гадуур Аргатын совхоздо 200 үхэрэй байра, Хурамхаанай совхоздо 600 хонинной байра, хоёр квартиратай хоёр гэр бариһан байна. Табан жэлэйнгөө даабари болзорһоонь урид дүүргэжэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэйнь ойе нэрэтэй солотойгоор угтаһан бригаданууд, худэлмэришэд олон.

Мүнөө Хурамхаанай СМУ-гай барилгашад партиин ээлжээтэ XXIV съездые нэрэтэй солотойгоор угтахын тула дээшэлүүлһэн социалис уялга абанхай. Манай бригадын барилгашад байгша оной түрүүшын кварталай даабариһаа гадуур хоёр бүлэ айлай орохо гэр Хурамхаанай совхоздо барижа үгэхөөр шиидэнхэйбди. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэл байнабди. Тиимэ арга боломжо бидэнэртэ бии.

А. ТРИФОНОВ,
Хурамхаанай 3-дахи СМУ-гай барилгашадай бригадир.

ХЭРЭЭТЫН СУУТАЙШУУЛАЙ НЭГЭН

Нэгэтэ албанайнгаа хэрэгээр ябахадаа, Ара Хэрээтэдэ хүрэжэ. Байсаан Тугутовтай уулзаһанаа мартадаггүйб. Үндэр нюргатай, уршалаа һууһан, гоизойд гэһэн нюуртай, аялдар түбхин зантай энэ хүн хурса наранай элшэдэ мүнгэтэн ялабхиһан саһанһаа һарган татажа, нюдэеэ ониилгоходон, табиһан асуудалдамнай нам харюусаа һэн.

— Үе наһан соогоо мал дахажа томо болоһон зон аабзаблди. Үнихэнэйшье малда ябаагүй аад, эдэ хонидые даажа абаһаар хоёр-гурбан жэлшье болошобоб. Зүб лэ орoo байнам гэжэ мүнөө һананаб. Нёдондо түлгэ хонидые хурьгалуулааб. Нэгэшье хурьган гарзалаагүй һэн. Энэ жэл хонидни тарган даа. Бүри олон хурьга абаха хүсэлэнтэйб.

Ажал хүдэлмэридөө өөгүй дуратай, урагшаа эрмэлзэн тэгүүлһэн хүн лэ иигэжэ хэлэхэл даа. Колхозойнгоо али бүхы ажалда торгосонгүй ябадагыень дуулаһан байгааб.

—Бэе хүнгэн гү?—гэжэ ёһын тэдыдэ асуухадам, дала мүрөө хабшалзуулаад, нюур дээрээ миһэрэл таряадхиба.

—Бэе яашахань һэм. Ажал хэхэдээ үшөө хатуужан, һайжараа бэзэ,—гэжэ эльгэ хатаад, һаяхан түрүү малшадай зүблөөндэ Улаан-Үдэ хото ошожо ерэһэн тухайгаа дуратайгаар хөөрэжэ үгөө бэлэй.

Эгээл энэ үедэ хажуудамнай хүгшөөдэй бии боложо:

— Байсаан, нэгэ шарга түлеэ газаагаа буулгуулха гээд, оромынь олохоёо болёод байналби,—гэбэ. Байсаан Тугутович нютагай Соведэй депутат байшоо. Өөрынгөө мори шаргын сүлөө оролоор түлеэ асаруулхаб гэжэ тэрэ дорон үгэеэ үгэһыень мартаагүйб. Шадаал һаа, хүн зондо туһа хүргэһэйб гэжэ оролдодог. Теэд иимэ хүниие депутадаар һунгахадаа алдуу хээгүйл.

Дун сагаан хонид Жалгын хүндыдэ хүдэлэнгүй бэлшэнэ. Хуряагдаһан полиин захада гал түлеэд, хэншьеб тамхяа татан һууна. Улаа бутарһан түүдэгэй дэргэдэ һуухадаа, бэень дулаасажа, үмдэжэ һууһан дахаяа тайлажа хаяад, хажуудаханань бэлшэжэ ябаһан моріндоо ошожо, ганзагалһан туламаа абаба. Хилээмэ, сала гаргажа, яаралгүйхэн жажалан эдитэрнь, хонид һууриһаа хүдэлжэ эхилбэ. Үгсэһөөр үгсөөд, хадын оройдо гарашаха хэбэртэй. Үүлэ удара татан үлеэһэн жабарлиг хүйтэндэ хонид хожорхо, тогтожо мүртэй эдеэлхэшьегүй ха юм. Байсаан Тугутовай мориёо унажа, хониёо захададаад, баруун зүг тээшэ харахадань, наран нилээдгүйхэн доошоо тонгойшоһон байгаа һэн.

«Үдэршье юумэгүй богони болошоо даа»,—гэжэ доторoo бодобо.—«Иигэһээр бүри хүйтэрхэнь гээшэ. Энэ жэлдэ үбһэ хулһан һайн абтагдаа. Һолоомоншье бии. Юрэдөө, яажа мэдэхэб, ямаршье хабар болоожо магад. Март һарын маажаад гаража ерээ һаань, гайтайхан болгодохо. Тиимэһээ хонидоо орой хүйтэн болотор бэлшээхэдэ, үбһэ тэжээлдэмнай нилээдгүйхэн арьбалалта болоожо үгэхэл даа»...

Оройшог болоһыень мэдэһэн. эзэнэйнгээ һаналые таaһан юумэдтэл хонидынь хорёо тээшээ хушууржа эхилбэ. Тобир таргандаа дашууржа, зариманиинь тангаршаалдаад абаха юм. Түрэн түрэтэрөө хонидынь энэл тамираа алдахагүй. Эзэнэйнь унаһан малгайгаа абангүй хүдэлһэн оролдолго хэшээлынь эндэл харагдана бшуу. Теэдшье Байсаан Тугутович үнэхөөрөө голоо табижа хүдэлдэг. Наранай дээрэ болошоһон хойно хонидоо туужа гаргахыень нэгэтэшье харахагүйш даа. Халуун нажарһаа эхилжэ, орой намар болотор хонидоо һайнаар адуулаад, үбэлдөө үбһэ тэжээлынь зүбөөр хубаарилжа үгэдэгэйнь ашаар хүсэ шадалтай ябадаг. Хаана, ямар газарта шэмэтэй ногоон ургадаг бэ, гашуубтар аргуун хужар бииб—эдэ бүгэдые тэрэ хурга нугадгүй мэдэһэн байдаг. Хонидоо искусственна аргаар өөрөө жэлһээ жэлдэ урэжүүлдэг. Байгша оной августһаа эхилжэ 530 толгой өөрынгөө хонидые үрэжүүлээд, хүршэ хонишон Степан Сафоновой 1000 толгой хонидые сентябриин хахад болотор үрэжүүлжэ дүүргээд байгаа һэн. Намарзаандаа хонидоо бэлшээһээр туужа ерэхэдэнь, холо газарай юумэн нюдэнэй харааада бүрыхэдэжэ харагдадаг болоод байгаа һэн. Тэнгэри бүрхэг. Үдэшэ багта һалхин зайгуултажа садаад, эсэһэн юумэндэл ами абажа, үдэрэйхидэл үлеэхөөе болёод орхибо. Тиигэбэшье энэ үдэшэндөө бордоһолхыень дүршэлтэй хонишон тухайлаа. Суг хүдэлдэг Арья Цыдыповынь угтажа абаад, хоройнгоо үүдэ нээжэ:

— Яатараа бүрхэнэ гээшэб. Үглөөдэр шуурганан һалхилаа һаань, хорёодонь байлгажа хоолуулха болоно гүбди?—гэжэ асууба.

— Минии тухайлхада заатагүй шуурган буухаяа һанаһан янзатай. Үглөөдэр хооллуулха үбһэ, һолоомотойбди. Иигээдшье тооһорсо хүйтэрхэнь. Үбэлжөөндөө хоёр-гурбан хоногһоо хонидоо абаашаха болохомнай,—гээд мориһоо буужа, дахаяа тайлаба.

Байсаан Тугутов Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхоздо арбан жэлэй туршада таһалгаряагүй хонишоноор хүдэлжэ байнхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 99 хурьга абаһан, хонин бүриһөө 3,6 килограмм нооһо хайшалһан байна. Болохоёо байгаа партиин XXIV съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоод, 100 эхэ хониһоо 100 хурьга абаха гэһэн уялгатай. Теэд энэ нүхэрэй һанаһандаа хүрэхэнь лабтайл.

Ц. ХАМАЕВ.

БАЯН ТАЙГЫН ХЭШЭГ ЛЭ

Кабанскын аймагай ан олзоборилгын ажахы 1970 оной дүнгөөр ангуушадай социалис мүрысөөндэ республика доторoo түрүү һуури эзэлһэн юм. Эгээ мүнөө үедэ тус аймагай ангуушад «зөөлэн алта» бэдэрэлгэеэ түлэг ябуулжа байнхай.

Баян дайдын хэшэг ехэ даа. Холын хүбшэ тайгада булга, хэрмэ бэдэрэгшэд яһала олзотой. Һаяхан абтаһан мэдээнһээ үзэхэдэ, аймагай эрхим ангуушан Гавриил Исакович Ягодин 65 булга, 911 ондатра, 20 хэрмэ бариһан байна. И. А. Маслов, П. П. Маслов, П. С. Бабкин гэгшэдһээ бүридэһэн ангуушадай бригада 3 мянга гаран ондатрын, 116 булганай арһа тушааба. Тиихэдэ дүршэлтэй ангуушан Михаил Николаевич Седых гэгшын олзо—35 булган, 100 хэрмэн, 785 ондатра болоно.

Агнууриин энэ сезон соо Кабанскын ангуушад 700 булга (түсэбынь 600) барижа, гүрэндэ тушааха гэһэн социалис уялга абанхай. Мүнөө 430 булга баряад байна.

«Байкальские огни» газетэһээ абтаба.

ХУРАМХААНАЙ ДУНДА ҺУРГУУЛИИН ДҮРБЭДЭХИ КЛАССТА ОРОД ХЭЛЭ БА ЛИТЕРАТУРА ШЭНЭ ПРОГРАММААР РИММА ОЧИРОВНА ОРБОДИЕВА ЗААДАГ ЮМ. ТЭРЭ АРБАН ДОЛООН ЖЭЛ БАГШАЛНА, МҮН ДОРЖО БАНЗАРОВАЙ НЭРЭМЖЭТЭ БУРЯАДАЙ БАГШАНАРАЙ ИНСТИТУДАЙ 5-ДАХИ КУРСДА ЗАОЧНО ҺУРАНА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Р. О. Орбодиева.

С. БАЙДУЕВАЙ фото.

Россин эгэшэ дүү республиканууд

ОЙ ТАЙГА СООХИ ШЭНЭ БАРИЛГА

СЫКТЫВКАР. Газетын саарһа гаргаха томо фабрикын һуури табилга Вычегдын ой тайгата эрье дээрэ эхилбэ. Фабрика барилга энэ түсэбтэ табан жэлэй эсэстэ түгэсхэгдэхөөр хараалагданхай. Тус фабрика жэл бүхэндэ 114 мянган тонно саарһа гаргаха юм. Фанернэ завод, жэлдээ 100 мянган кубометр продукци гаргаха хүсэтэй модоной-зурагадаһа хибэдэһэн плитануудай завод тэрэ шадарнь баригдаха. Мүн тэжээлэй дрожжо гаргаха хүсэ ехэтэ гидролизно завод баригдаха байна. Эдэ бүхы предприятинууд Сыктывкарай ой модоной промышленна комплексын составта орохо юм. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн үнгэрһэн түсэбтэ табан жэлэй үедэ ашаглалгада үгтэһэн байгаа.

Набшаһата модонһоо целлюлозо гаргалгые болзорһоонь урид шудалха, сүүдхэдээ хоёр зуун тонно хүрэтэр иимэ продукци КПСС-эй XXIV съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр гаргадаг болохо уялга ой модоной промышленна комплексын коллектив абаһан байна.

В. ЛЕБЕДЕВ. (ТАСС-ай корр.).

БУРЯАД ОРОНОЙ МОДО БЭЛЭДХЭГШЭД ВДНХ-гай ШАГНАЛДА ХҮРТЭБЭ

УЛААН-ҮДЭ. Хабсаргагдадаг түмэр-бетонһоо доодо складуудые бодхохо шэнэ технологи Буряад ороной модо бэлэдхэлгын олон ажахыда амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдээ. Энэ дүй дүршэл СССР-эй ВДНХ дээрэ үндэр сэгнэлтэ абаһан байна. Шэнэ технологи хэрэглэдэг болоһон бүлэг хүтэлбэрилэгшэд, инженернүүд болон хүдэлмэришэдые выставкын комитет медальнуудаар һаяхан шагнаа.

Хабсаргагдадаг түмэр-бетон конструкцинуудые хэрэглэлгэ барилгын болзорые гурба-таба дахин хороохо арга олгоо. Иимэ складууд урдынхинуудта орходоо һураггүй бүхэ, үнэн сэнгынь 180 мянган түхэригөөр хямда байна.

Ой модоной предприятинуудай доодо складууд хадаа хушалтагүйгөөр түхеэрэгдэһэн угаа үргэн ехэ цехүүд болоно гээшэ. Эндэхи бүхы түхэл янзын хүдэлмэри — модо буулгалгаһаа, хюрөөдэлгэ болон илгалгаһаа эхилээд, вагондо ашаха хүрэтэрөө — оньһожоруулагданхай. Ажал хүдэлмэри залан шэглүүлдэг пультда гурбан оператор, хоёр крановщик хүдэлдэг юм.

Ю. БУДАЕВ. (ТАСС-ай корр.).

ГОРОДОЙ ТОГТОҺООР ДҮРБЭН ЗУУН ЖЭЛ ГҮЙСЭБЭ

КРАСНОСЛОБОДСК. (Мордвагай АССР). Мокше мүрэн дээрэхи эртэ урдын город — Краснослободскын тогтоһоор 400 жэл гүйсэбэ. Хариин эзэмдэгшэдһээ Эхэ ороноо сүлөөлэлгэдэ краснослободскынхидой эдэбхитэйгээр хабаадаһан тухай документнүүд мүнөөшье бии юм. Тэдэнэр Минин ба Пожарскын сэрэгүүдтэй ябалсаа, 1812 ондо Наполеондо эсэргүү добтолгонуудта хабаадалсаа, Степан Разинай ба Емельян Пугачевой хүтэлбэреэр болоһон тарияашадай дайнда городойхид мүн лэ хабаадалсаһан байха юм.

Район дотор Совет засагай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн большевигүүд-ленинецүүд—Г. Ф. Беляков, А. П. Малинскин, М. Ф. Дедаков, В. П. Ченцев тухай дурасхаалые краснослободскынхид нангинаар дурдан һанажа ябадаг.

Энэ райондо түрэһэн дүрбэн хүн Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ Советскэ Союзай Геройнууд болоһон байна.

Мүнөөнэй Краснослободск түргэнөөр хүгжэн һалбаржа байһан город юм. «Промсвязь» гэжэ завод, ээрэлгэ-нэхэлгын фабрика, консервын завод, бусад предприятинууд эндэ хүдэлдэг. Эртэ урдын город бүри залуу болоожо, ургажа байнхай.

М. ХВАТУНОВ. (ТАСС-ай корр.).

ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН, СПОРТЫН ГОРОДОК

МАХАЧКАЛА. Дагестанай ниислэлэй Ленинскэ комсомолой парк соо элүүржүүлгын ба спортын городок байгуулагдажа байнхай. Амаралтын газарнуудта зунай кинотеатр, выставкын зал, уншалгын таһаг, павильонууд түхеэрэгдөө.

Спортивна түхеэрэлгэнүүд бодхогдожо байнхай. Тэрэнэй түрүүшын ээлжээн — физкультурын байшан ашаглалгада үгтөө. 50 һууритай гостиница спортсменүүдтэ зорюулагдажа парк соо баригдаад, Дагестанай АССР-эй 50 жэлэй ойн гүйсэхын урдуур ашаглалгада үгтэбэ.

Мүнөө городто хоёр томо спортивна зал баригдажа байнхай, спортын ордон бодхогдохоор хараалагдана.

А. ПУТЕРБРОТ. (ТАСС-ай корр.).

1100-най НЭГЭН

НАЛЬЧИК. Кабардино-Балкариин ниислэлэй Хойто Кавказдахи гайхамшаг парк Культурын ба амаралтын паркнуудай бүхэсоюзна харалгын лауреат болоо. СССР-эй Культурын министерствын, «Известия» газетын редакциин, ВЛКСМ-эй ЦК-гай болон Культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай ЦК-гай үнгэргэһэн энэ харалга хоёр жэлэй туршада үргэлжэлһэн байна. Ороной 1100 парк энэ харалгада хабаадаа. Нальчигай паркын хүдэлмэрилэгшэд лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэхэһөө гадна, «Ленин тухай хадалиг нютагайхид дуулана», «Эсэгэнэрэйнгээ хэрэгүүдтэ үнэн сэхэбди» гэһэн театршалһан һайндэр эмхидхэһэнэй түлөө нэгэдэхи шатын үшөө хоёр диплом абаһан байна.

Э. МАЛЬБАХОВ. (ТАСС-ай корр.).

САГААН ДАЛАЙН ЭРЬЕ ДЭЭРЭ

ПЕТРОЗАВОДСК. Далай шадарай Кемь городто гурбан дабхар шэнэ туристскэ бааза ашаглалгада үгтэбэ. Энэ бааза шулуу болон модоор баригданхай, 120 хүнэй һууритай. Энэ хадаа Сагаан далайн баруун эрьедэхи нэгэдэхи, тоогой талаар Карелидэхи табадахи туристскэ бааза болоно.

Ладожско ба Онежскэ нуурнуудай эрьенүүдһээ эхилээд, холын хойто зүг хүрэтэр нэмжыһэн ой модото ба уһа мүрэнтэй уужам ехэ хизаар һүүлэй жэлнүүдтэ ороной туристскэ томо центр болонхой. Имагтал үнгэрэгшэ жэлдэ Карелидэ 200 мянга гаран турист аяншалһан байна. Шэнэ бааза хадаа баһа нэгэ бүхэсоюзна маршрут эндэ нээхэ арга олгоно. Энэ маршрут Валаам аралһаа эхилээд, Сортавалу, Петрозаводск, Кижи дээгүүр гараад, Сагаан далайн эрье дээрэхи Кеми городто дүүрэхэ байна.

Е. ПОКРОВСКИЙ. (ТАСС-ай корр.).

Леггорнуудые Приморидо үсхэбэрилнэ

ВЛАДИВОСТОК. (ТАСС). Шубуу үсхэбэрилхөөр мэргэжэһэн «Родина» гэжэ шэнэ совхоз Приморин хизаарта байгуулагдахань. Тэрэнэй эдлүүриин газарынь Лефу мүрэнэй аса һалаануудай нэгэн шадархи губи талые эзэлнэ. Энэ ажахы Приморийн «Птицепром» трестын мэдэлдэ байдаг юм.

Мүнөө тус трест тусхай мэргэжэлтэй долоон совхозһоо, гурбан фабрикаһаа бүридэнэ. Энэ хизаарта шубуудай үшөө хэдэн фабрика эмхидхэхээр түсэблэгдэнхэй.

Үнгэрһэн табан жэл соо Приморидо промышленна үйлэдбэри эршэмтэйгээр хүгжөө. Прибалтикын республиканууднаа үүлтэртэ леггорнууд (сагаан тахяанууд) асарагдаа һэн. Тэдэнэй тоо жэл бүри олошорно. Эндэхи ажахынуудта миллион хахад тиимэ тахяанууд бии болонхой. Тус хизаар индустриальна районуудай хүн зониие үндэгөөр, тахяагай мяхаар хангахаһаа гадна, мүн холын зүүн зүгтэ тахяа олоор үсхэбэрилхэ центр болоо. Приморин, Камчаткын, Колымагай, Чукоткын ажахынуудые үүлтэртэ тахяагай дальбараануудаар хангана.

16-тай композиторай оперо

КАУНАС. (ТАСС-ай корр.). Литвагай ниислэл хотын хүгжэмтэ театрта «Мишка үбшэлөө» гэһэн оперо түрүүшынхеэ табигдаба. Искусство шудалха Каунастахи дунда һургуулиин 16 наһатай һурагша басаган Юрате Балтрамеюнайте энэ оперо зохёогоо. Баабгайн хүхюун хүбүүхэнэй ушаралта ябадалнууд тухай оперые арадай онтохонуудай удха баримталжа бэшэһэн байна. Зүжэгэй үйлэнүүдые һургуулиин талаар нүхэдынь гүйсэдхөө.

Юрате һургуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүдэй театрта зорюулһан дуунуудые хэдэн жэлэй турша соо бэшэнэ. Эдир гүйсэдхэгшэдэй республиканска конкурсын шанда хоёр дахин хүртөө. Тэрэнэй концертнэ программада Бахай, Шопенэй, мүнөө үеын литовско болон ород композиторнуудай зохёолнууд орoно.

Якадай нүүдэл галерей

СССР-эй Уран зураашадай холбоон графикын, тоһон зурагай, алта, мүнгэн эдлэлнүүдые дархалдаг мастернуудай табин зохёол Якадай залуушуулда бэлэг болгон эльгээбэ. Тэдэнь зурагуудай нүүдэл галерейн фондые һэльбэн нэмээгээ.

Мүнөө тэрэнэй коллекцидэ 250 шахуу зохёол бии. Тэдээнтэйнь республикын холын районуудай хүн зон танилсаха аргатай болобо.

(ТАСС-ай корр.)

Якутск.

БАГШАНАРТА ТУҺАТАЙ НОМ

Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерство багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институт хоёр багшанарта туһаламжа хүргэхэ зорилготойгоор «Түрэлхи хэлэ, литературын багшанарай дүй дүршэлһөө» гэһэн гаршагтай 4-дэхи суглуулбари хэблэн гаргаба. Тус суглуулбари багшын эрдэмэй кандидат Б. Б. Батоевой «Түрэлхи хэлэ заахадаа коммунис хүмүүжүүлгэ ябуулха зарим асуудалнууд» гэһэн статьягаар эхилнэ.

Нүхэр Батоев өөрынгөө хүдэлмэри дотор тон шухала асуудал табина. Мүнөө сагта, манай орон дотор коммунизм байгуулжа байһан үедэ, ургажа ябаһан үетэниие коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ асуудал улам ехэ удха шанартай болоно бшуу. Илангаяа залуу багшанар хэшээлдээ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри мүнөөнэй эрилтэдэ харюусамаар ябуулхадаа ядалдадаг. Тус хүдэлмэри соо арадай аман зохёол оньһон үгэнүүдые үзэжэ байхадаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яажа ябуулха тухай тоб байса хэлэгдэнхэй.

Түрэлхи литературын хэшээлдэ Коммунис партии, агууехэ багша В. И. Ленин тухай материалнуудые үзэжэ байхадаа ямар хүдэлмэри хайшан гэжэ ябуулха тухай бэшэгдээ.

Тиихэдэ Эхэ орон, түрэл нютаг, эб найрамдал тухай, бурхан шажанда дурагүйгөөр хүмүүжүүлхэ тухай, олониитын хүсэн, хани нүхэсэл, эрдэм һургаал, хүнэй дутуу дунданудые усадхалга тухай хэлэгдэнэ.

Багшанарай институдай доцент Ц. Ц. Цыдыпов «Бүхэлеэр ойлгуулхын арга тухай» тон һонирхолтой богонихон статья бэшэбэ. Автор энэ статья соогоо буряад хэлэнэй грамматика заалгада угаа туһатай арга багшанарта дурадхаһаниинь һайшаалтай.

РСФСР-эй габьяата багша Ц. Б. Бальжинимаева буряад хэлэ заажа байһан баян дүй дүршэлһөө үхибүүдые түрэлхи хэлэндэнь дүршүүлэн һургаха аргануд тухай хөөрэжэ үгэнэ. Багша нүхэр Бальжинимаева түрэлхи хэлэ заахадаа элдэб аргануудые творческоор хэрэглэдэг юм.

Һурагшадта зураг харуулаад, сочинени бэшүүлжэ һургаха гээшэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Хайшан гэжэ һурагшадые тиимэ сочиненидэ һургадаг тухайгаа тобшохоноор бэшэнэ. Һурагшадай хэлэ хүтжөөхэ зорилготойгоор ород хэлэнһээ түрэлхи хэлэнэй оршуулга үргэнөөр хэрэглэдэг. Тиихэдэ буряад хэлэнэй урогто кино харуулан, творческо хүдэлмэри ябуулха тон шухала. Цыпылма Бальжинимаевна саг үргэлжэ һурагшадтаа кино харуулаад, сочинени бэшүүлдэг. Жэшээнь, «Озеро Байкал» гэжэ кино хараад, 6-дахи классай һурагшад Байгал далай тухай сочинени бэшэһэн юм. Һурагша Ширабай зохёол жэшээ болгон үгтэнэ. Багшанар тус статья һонирхон уншаад, өөһэдынгөө хүдэлмэридэ хэрэглэхэнь лаб найдамтай.

РСФСР-эй габьяата багша Х. Д. Дамдинова грамматика заахадаа тайлбарилан бэшэлгые ямар аргаар үнгэргэдэг тухайгаа эли тодоор өөрынгөө статья дотор бэшэнэ.

Багшанарай институдай буряад хэлэ бэшэгэй кафедрые даагша Д. Д. Доржиев Ага нютагай эрхим багшанарай нэгэн болохо Ч. Н. Нанзатовагай баян дүй дүршэл тухай «Ага нютагай эрхим багша» гэжэ статья соогоо эли тодоор харуулжа шадаа. Багша нүхэр Нанзатова буряад хэлэнэй грамматика заахадаа хэшээл бүхэнөө ямар аргаар һонирхолтой, үрэ дүн һайнтай болгохоб гэжэ саг үргэлжэ оролдодог. Ч. Н. Нанзатова классһаа гадуур хүдэлмэридэ анхаралаа табидаг. Тэрэнэй ябуулжа байһан һонирхолтой, туһатай хүдэлмэри тухайнь энэ статья дотор уншажа болохо.

Агын Һүдэнтын дунда һургуулиин багша Б. Н. Намсарайн уншалгын хэшээлдээ шажанда эсэргүүгээр хүдэлмэри яажа ябуулдаг тухайгаа тобшохоноор бэшэнэ. Энэ статья багшанарта туһаламжа хүргэхэ: юундэб гэхэдэ, зарим багшанар энэ тон шухала хүдэлмэри хайшан гэжэ хэшээлдээ ябуулхаяа һайса мэдэдэггүй, үгы һаа, энэ асуудалда анхаралаа табидаггүй. Шажанда эсэргүүгээр хүмүүжүүлгэ илангаяа мүнөө үедэ һурагшадай дунда саг үргэлжэ ябуулагдажа байха ёһотой ха юм. Энэ талаар нүхэр Намсарайн хүдэлмэри жэшээ болоожо үгэмөөр.

Яруунын Үльдэргын дунда һургуулида Буряадай АССР-эй габьяата багша Д. Д. Дондокова 20 гаран жэлдэ буряад хэлэ заадаг. Долгорма Дондоковнагай баян дүй дүршэлтэй залуу багша нүхэр Ж. Доржиева танилсаад, тэрэнэй 7-дохи класста синтаксис заахадаа үнгэргэдэг хэшээлнүүдыень жэшээ болгон харуулба.

Буряадай ниитын эрдэмэй институдай аспирант Сонтохонова С. С. «Междомети зааха тухай» статья доторoo буряад хэлэндэ ушардаг янза бүриин междометинүүдые харуулхынгаа хажуугаар, олон жэшээнүүдые уран зохёолнууд сооһоо абажа харуулаа. Междомети зааха тухай статьянууд үсөөн бэшэгдэһэн, тиимэһээ энэ хүдэлмэри багшанарта туһаламжа үзүүлхэ байна.

Новосибирскын гүрэнэй университедэй аспирант С. Б. Дугарова өөрынгөө статья дотор һонирхолтой асуудал түрүүшынхеэ шэнжэлэн харуулна.

Буряадай республикын бии болохотой сасуу буряад һургуулида үзэхэ ном хэблэлгэ шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн болоод байгаа бэлэй.

Энэ хэрэгтэ Буряадай партийна организаци анхаралаа ехээр табидаг, саг үргэлжэ туһаламжа хүргэдэг байһан юм. Жэшээнь, буряад номоор һургуулинууд оройдоо 23 процент хангагдадаг байгаа. Энэ статьяе арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд болон багшанар һонирхон уншаха байха.

Д. ОШОРОВ,
Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын ном хэблэлгын хэрэг даадаг инспектор.

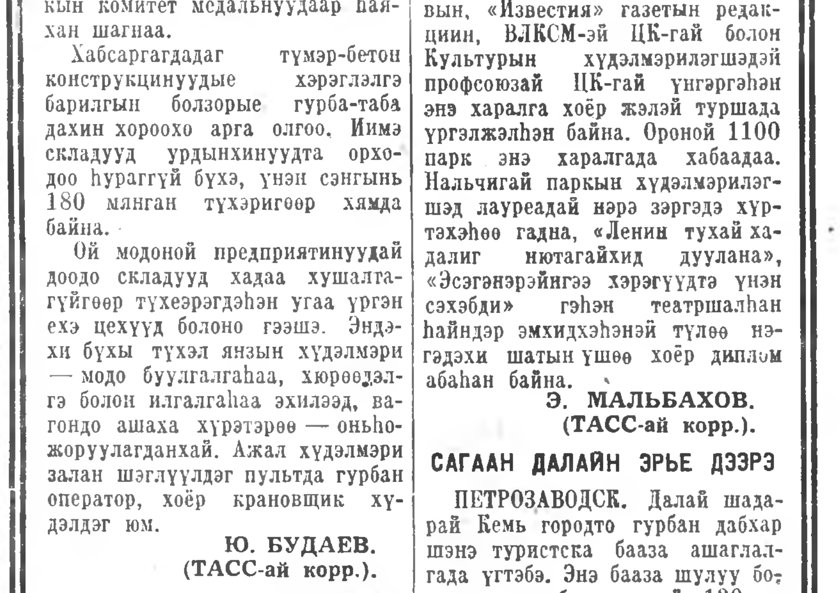

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Электромашина» заводой электромеханическа цех соо.

Мухар-Шэбэрэй аймагай Шаралдайн «Сельхозтехникын» таһагта Иван Назарович Федоров хүдэлжэ эхилһээр үнинэй. Шэн габьяата ажалайнь түлөө тэрээндэ коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой. Иван Назаровичай бүтээһэн детальнууд тон һайн сэгнэлтэтэйгээр абтадаг. Тиимэһээ замай залууршанние нүхэдынь «алтан гарта» гэжэ дэмы нэрлэдэггүй аабза.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. Н. Федоров.

Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

АЙЛШАД, БУУЖА ХАЙРЛЫТ

Һүүлэй жэлнүүдтэ Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түб—Ташар тосхон танигдахаар бэшэ болоожо байна. Хөөрүү хүнэй хэлэдэгээр: гэр байранууд, элдэб барилганууд ехэ бороогой һүүлээр ургаһан мөөгэнүүд шэнгеэр мүндэлнэ.

Һаяхан холо, ойроһоо ерэһэн айлшад зошодой буухa колхозой гостиница шулуугаар баригдажа дүүрээд, тосхоной тэг дунда толорон харагдадаг болонхой.

Энэ гостиницань айлшадай хонохо, амарха табан таһалгатай. Тэдээн соонь 20 хүн байха юм. Тэрэнһээ гадна, тэндэнь айлшадта эдеэ бэлдэхэ кухни, зониие хооллуулха столово, хүнүүдэй үдэшэндөө телевизор хараха, элдэб наада эмхидхэхэ, газетэ, журнал уншаха тусхай зал бии.

— Бүхы таһалганууд соогоо гоё модон орон, диван, креслэ, шифоньер гэхэ мэтэ шэнын түхэлэй мебель табихамнай. Теэд тиимэ һайн мебель хүсэд олдожо үгэнэгүй,—гэжэ колхозой парткомой секретарь И. К. Амагыров хэлэнэ.

Айлшад, манайда буужал хайрлыт гэһэндэл колхозой гостиницын һаруул сонхонуудай гэрэл үдэшэндөө холоһоо уряалан байдаг болоо.

Н. МИЖИТОВ.

Шүүмжэлэгшын ажаглалта

БУРЯАД ШҮЛЭГЭЙ ХҮГЖЭМ

2. ОРШУУЛГЫН БЭРХЭШЭЭЛНҮҮД

Мүнөө буряад шүлэгүүд ород хэлэн дээрэ оршуулагдахадаа хэр зэргэ түрэлхи зандаа үлэнэб, мүн онсохон буряад аялга дууниинь, түхэл маягынь тэрэ шэгтээ үлөөгдэнэ гү, хэрбээ үлөөгдэбэл, оршуулагшад оршуулhан шүлэгэйнгөө аялга дуунай, түхэл маягай бии болодог өөрынь үндэhэн арга нүхэсэлнүүдые хэрэглэнэ гү, али ондоо арга боломжонуудые энэ хэрэгтэ хабаадуулна гү гэжэ хараха хүсэлэнтэйбди.

Хэнэйшье мэдэhээр, элдэб абяануудые тааралдуулжа ямар нэгэн аялга гаргахын тула бэшэ, харин гүнзэгы бодол хэлэхын тула шүлэг бэшэгдэдэг ааб даа. Зүгөөр энэ бодолоо тон бүхөөр, hонёор аад, түргөөр ойлгуулхын тула шүлэгтэ аялга хэрэглэгдэдэг.

Тиимэhээ энэ аялга шүлэгэйнгөө ондоо хэлэндэ оршуулагдаадшье байхада үлэхэ ёhотой юм. Юундэб гэхэдэ, тэрэ шүлэгэй удха элирүүлхэ гол түлхюурынь боложо үгэхэhөө гадна, гол шэнжыень харуулдаг. Бэрхэ оршуулагшадай энээхэн өөрынь «түлхюурые» зүбөөр хэрэглэжэ шадахадань, буряад шүлэг буряад зандаа ород хэлэн дээрэ үлөөд байдаг. Харин тэрэ түлхюурыень хэрэглэжэ шадаагүй hаань, оршуулагдаhан шүлэгэй гансахан удхань гаргагдаад, эхэ шүлэгhөө ондоо болошоhон байдаг. Тиимэ нэгэ урагшатай оршуулгануудhаа жэшээ дурдая.

Стали детя,
Ста наступлений сабля
Стала надгробьем синим.
Солнца лучи,
Сотни дождей
Соревновались над нею.
Ржавчина помнит
Ржанье коней,
Рыжие космы пожаров,
Рожденные бурей.
Сколько же вдов,
Сколько сирот
Скорбью она наделила!
Может поведать
Молодость сабли
Мощной былины рожденье.
Но наступило
Новое время,
Ночью крапива
Ноющий стон её слышит.

Энэ К. Ильинэй «Һэлмэ» гэжэ шүлэгые поэт Михаил Светлов оршуулхадаа, буряад түхэл маягыень, аялгыень тэрэ зандань үлөөжэ шадаhан байна. Юундэб гэхэдэ, тэрэ оршуулхадаа тус шүлэгэй түрэл хэлэн дээрээ бии болоhон жама ёhые (аллетераци—толгой холбуулалга) хэрэглэhэн, аялгыень hайн хадууhан байна бшуу. Шүлэгэй мүрнүүдэй эхиндэ хашалган абяануудай хүсөөр бии болоhон аялга зохёолой удхада тааража, тэрэниие хурса, ойлгоходо hонор болгоно.

Тиимэhээ шүлэгэй аялга удха хоёр хоорондоо таhаршагүй холбоотой. Профессор Г. Р. Гачечикадзе үшөө иигэжэ нэмэнэ: «Имагтал үгын удха абяан хоёр шүлэгэй мүр соо ямар нэгэн бодол элирхэйлээд байхадаа бидэндэ гоё аялга боложо дуулдадаг. Жэшээнь, толгой холбуулалгые абаад харахада, шүлэг соо тэрэнэй биинь уншаhан мүрнүүдыемнай хурса hонор, удхаарнь эли болгожо үгэхэдэнь лэ мэдэгдэдэг». Гэбэшье сагай ошохо тудам тэрэнэй дүүргэдэг энэ үүргэ рифмэдэ оршоhон байна. Эртэ урда сагайшье, мүн англо-саксонуудай, урдын турок, монгол угсаатанайшье поэзидэ рифмэ байгаагүй. Теэд юундэ поэдүүд (тэрэ тоодо буряадшье) тэрэниие дэлгэрэнгыгээр хэрэглэдэг болоо юм бэ гээд харахадамнай, хүгжэмдэ аянгын дүүргэлтые зурлаагаар тэмдэглэгдэгтэл адли, рифмэ шүлэгэй мүрэй эсэсые харуулан, хүгжэмтэй болгодог байна. Жэшээлээд, А. С. Пушкинай мэдээжэ бадагhаа hургалаад үзэе:

Для берегов отчизны дальней
Ты покидала край чужой;
В час незабвенный, в час прощальный
Я долго плакал перед тобой.
Мои хладнеющие руки
Тебя старались удержать;
Томленья страшного разлуки
Мой стон молил не прерывать...

Хайран гансаяа эртүүр алдаhан нэгэ сэдьхэлэй гуниг, эртэ ошоhон инаг нүхэртээ хойто наhандаашье hаань уулзаха хүсэлэн харуулhан мэдээжэ тус шүлэг дүрбэн табгайта ямба хэрэглэн бэшэгдэнхэй. Тиихэдээ ей, ай, ой, ый, гэхэ мэтэ зөөлэн залгалтануудай, л, н, м гэхэ мэтэ зөөлэн хашалгануудай хүсөөр шүлэгэй аялга ута, зөөлэн, гунигтай боложо үгэнэ.

Вставай, проклятьем заклейменный
Весь мир голодных и рабов!
Кипит наш разум возмущенный
И в смертный бой идти готов.

Эндэ мүн лэ дүрбэн табгайта ямба хэрэглэгдээ. Гэбэшье мүрнүүд таhа сохигдоhон, hүүлшынгээ үе дээрээ гү, али үгынгөө эсэстэ сохилтотой рифмэнүүдые, хатуу хашалгантай үгэнүүдэй хэрэглэгдэhэнэй ашаар тон ондоо, түргэн, солгёон аялгатай шүлэг болоод байна. Иигэжэ гансахан аялгыень ондо ондоо болгоhоной ашаар уянгата, маршово—хоёр ондоо шүлэг түрэбэ. Буряад шүлэг оршуулхада ород шүлэгэй бии болодог эдээхэншье дурсагдагша аргануудые хэрэглэбэл, тэрэнэй үндэhэн аялгань алдагдахадаа болохо. Юундэб гэхэдэ, ород хэлэндэ үгэнүүдэй сохилтотой сохилтогүй үенүүд hэлгээд hубариhан байдаг. Тиимэhээ шүлэгэй аялга мүрэй эхинhээ адаг хүрэтэр нэгэ янзаар hубарна. Энээнhээ боложо ород шүлэгэй үеын эхиндэ рифмэ хэрэглэгдэдэггүй ёhотой. Хэрбээ үеын эхинэй рифмэ (аллетираци) хэрэглэбэшье, уншагшад тэрэниие ойлгонгүй гараха жэшээтэй.

Жэшээ болгон Ст. Куняевай оршуулhан Д. Улзытуевай нэгэ шүлэг дурдая:

Голубые снежные хребты,
В девяносто перевалов путь.
Намсараев, опустился ты
На семидесятом отдохнуть.

Энэ бадагай hүүлшын хоёр мүр «Н» үзэгөөр, адлишуу аялгаар эхилнэ, тиибэшье тус буряад шэнжэдэнь анхаралаа хандуулангүй үнгэржэ болоно. Үгышье hаа Иван Новиковой оршуулhан «Аламжа мэргэнhээ» уншая:

Во дворце, изукрашенном окнами,
Воспоем, запоем улигер.

С. Липкинэй оршуулhан «Гэсэртэ» иимэ мүрнүүд бии:

Во свете дня и полночной мгле
Все живое уничтожая,
Воцарилась на всей земле
Язва страшная, моровая.

Эндэ толгой холбуулга бүришье эли харагдана. Ород шүлэгтэ үзэгдэдэггүй эдээхэн шэнжэнүүд элитэ оршуулагшадай манай эпосүүдэй орын шэнжые үлөөхэ гэжэ орол доhоной гэршэ ха юм.

Дым горек до слез,
Дым и сладок до слез.
Посмотрите: я вам
Ая-гангу принес.
По страницам рассыпал
Я эту траву.
В этом запахе все,
Чем дышу и живу.

Д. Улзытуевай энэ шүлэг Е. Евтушенко оршуулхадаа «посмотрите»—«по страницам» гэжэ хоёр үгые рифмэлээд мүрнүүдэй эхиндэ зандань үлөөгөө. Тиимэhээнь шүлэгэй аялга сэбэр ород бэшэ болоно. Хэрбээ үгын эсэстэ абаашажа табяа hаань, сэбэр ород шүлэг болошохо жэшээтэй байна.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, буряад шүлэгэй ород хэлэндэ оршуулагдахадашье, өөрынь аялгын бии болодог үндэhэн ёhонуудынь баримталагдахадаа hайн байна. Энэ хэлэгшыемнай дурдагдагша К. Ильинэй «Һэлмэ» гэжэ шүлэгэй оршуулгын элеэр харуулhые дурдаа hэмди.

Гэхэтэй хамта, мүнөөнэй олонхи оршуулагшад буряад шүлэгые ород хэлэн дээрэ тэрэ зандань үлөөдэг үшөөл болоодүй. Юундэб гэхэдэ, подстрочнигууд буряад шүлэгэй эхые тэрэ зандань тулмаашалжа туршабашье, түрэл хэлэндэмнай бии байдаг элдэб аялга нугалбаринуудыень, бэлээр тобойсо үзэгдөөшьегүй hаа, аялгынь бии болоходо ехэ үүргэ дүүргэдэг али бүхы шэнжэнүүдыень гаргажа биранагүй. Гэхэтэй хамта ород хэлэнэй баялигуудые хэрэглэн, оршуулгын эрхим жэшээнүүдые бэлигтэй поэдүүд М. Светлов, И. Новиков, С. Липкин, Е. Евтушенко ба бусадай харуулhые дурдабабди. Монголой элитэ поэт Ц. Дамдинсурэнэй «Хэрлэнэй эрьедэ» гэжэ шүлэгые Г. Ярославцев иигэжэ оршуулhан байна:

Горный хрусталь—в Керулене вода,
Гордые гребни то светлы, то хмуры.
Горбится берег... Слышны тут всегда
Горные звуки искусного хура...
Верю: и ты, о река Керулен,
Встретишь друзей, их улыбки и взоры.
Ветер, Халха, пронесет через горы
Весть о величье твоих перемен.

Энэ эрхим оршуулга халха аялган дээрэ бэшэгдэhэн монгол шүлэгэй гол шэнжые—мүрэй эхиндэхишье, адагтахишье рифмые харуулжа шадаhан байнал ха юм. Оршуулагшад шүлэгэй түрэл хэлэ ба оршуулагдаhан хэлэ, эдэ хэлэнүүдэйнгээ шэнжэ маягые, аялга, дуүе, хүгжэмэйнь бии болодог арга нүхэсэлнүүдые hайн мэдээд байхадаа эрхим жэшээ харуулна. Тиимэhээ буряад поэзиингээ аялга дуунай гол шэнжые hайн мэдэхын тула уг унги, узуур түүхэ руунь поэдүүдшье, оршуулагшадшье шагааха ёhотой. Имагтал үльгэрнүүднай (заримдаа хуушан, hонингүй түүлээдшье үзэдэг) тиимэ жэшээнүүдые харуулжа үгэдэг юм. «Жэбжээнэй мэргэн» гэжэ мэдээжэ үльгэр элдэб орёо, нугалбаригүй, гоё үгэнүүдээр толотоhоншье бэшэ, ехэ юрын байдаг. Зүгөөр тээ уншажа эхилээд байхада зүрхэ хүдэлгэмэ, хахасахын аргагүйгөөр аялга дуундань ээлэгдэhэнээ мэдэхэш.

В тумане далеких лет,
Во мгле старины седой,
Когда только брезжил свет
Над ранней ранью земной,
Когда лишь с кочку была—
Вся в скалах Сумбэр-уула,
И с лужицу—белое море
Плескалось на вечном просторе;
Когда еще порослью были
Громады могучих кедров,
Не в этой а в дальней дали,
Неведомо—явь или сон,
В конце или в начале
Затем наступивших времен
В долине реки Уоны,
В низине реки Солобхой
Жил сирота бездомный
Жэбжээнэй мэргэн удалой.

Эндэ үльгэрэй оршуулагша үндэhэн аялгыень тэрэ зандань үлөөхэ гэжэ оролдоо. Хоёр хэлэ мэдэхэ оршуулагша үлөөхэ ёhотойшье гээшэ ааб даа, харин оршуулhан шүлэгэйнгөө бэшэгдэhэн түрэл хэлыень мэдэхэгүй хүн аялга дууень hайн шагнаhан байхаhаа гадна, энэ аялга дууниинь подстрочнигтоо үлэhэн байха ёhотой гэhэн эрилтэ табиха ушартай. Юундэб гэхэдэ, мүнөө үеын оршуулгын гол эрилтэдэ хүрэмэ бүтээл эдээнгүйгөөр туйлагдахаа болёо ха юм.

С. ЧАГДУРОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

МОСКВАГАЙ ПРЕМЬЕРЭНҮҮД

М. Н. Ермоловагай нэрэмжэтэ московско театр Л. Митрофановай «С повинной...» гэжэ зүжэгэй премьерэ hаяхан харуулба.

Уран зохёолшодой холбоон ба СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын 1970 оной Бүхэсоюзна конкурсын шанда тус зүжэг хүртэhэн байна.

Зүжэгые театрай главна режиссер РСФСР-эй габьяата артист В. Андреев найруулан табиба, уран зурааша Ю. Доломанов шэмэглээ, хүгжэмыень композитор А. Николаев бэшээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүжэг театрта табсан дээрэ. Зүүн гарhаа: Никитин Сергей Сергеевич—РСФСР-эй арадай артист Л. Галлис, Осеневпиев—артист Л. Любецкий, Сергей Петр Тимофеевич—РСФСР-эй габьяата артист Ф. Корчачин.

ТАСС-ай фотохроника.

УРАН БЭЛИГТЭНЭЙ УУЛЗАЛГА

Республикын творческо залуушуулай уулзалгын үдэшэ ниислэл хотымнай ород драмын театр соо hаяхан үнгэргэгдэбэ.

ВЛКСМ-эй Буряадай обком, Буряадай республикын культурын министерство ба Бүхэсоюзна театральна бүлгэмэй Улаан-Үдын отделениин үүсхэлээр түрүүшынхиеэ эмхидхэгдэhэн энэ үдэшэ баяр ёhололой оршон байдалда үнгэрөө.

Залуу аад, мэдээжэ болоhон композиторнууд А. Андреев, Г. Дашипылов, С. Манжигеев, Б. Цырендашиев, уран зохёолшод Ц. Бадмаев, Д. Дамбаев, М. Самбуев, уран зураашад Т. Васильев, Л. Архипов, балерина Л. Протасова, артистка Н. Токуренова болон бусад республикынгаа залуу эдэбхитэдтэй, творческо ахамад нүхэдтэеэ уулзажа, хөөрэлдэhэн байна.

ВЛКСМ-эй обкомой секретарь В. Подлесных хэhэн элидхэл эндэ суглараагшад hонирхон шагнаа.

— Манай республикын комсомол-залуушуул багша Ленинэй ойн баярай жэлые ажалай амжалтаар угтаа hэн. Туйлаhан амжалтаяа улам арьбадхан, түрэл партиингаа XXIV съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха эрмэлзэлгэтэйгээр мүнөө хүдэлжэ байна.—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.—В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо зорюулан, манай республикын творческо залуушуул парти, правительствынгаа хүтэлбэри доро совет арадай дайнай үедэ харуулhан ажалай баатаршалгые магтан дуулаhан зохёолнуудые бэшээ.

Творческо залуушуулай уулзалгын энэ үдэшэ hайн бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэгдэбэ.

Ниислэл хотымнай творческо хүдэлмэрилэгшэдэй комсомольско организацинуудай секретарьнар, эдэбхитэдэй түлөөлэгшэд үгэ хэлэhэн, хүдэлмэриингөө дүй дүршэлөөр хубаалдаhан байна. Жэшээлхэдэ, буряад драмын театрhаа Н. Токуренова, оперо ба баледэй театрhаа Л. Протасова, уран зурааша Л. Архипов гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Байгаали, инаг дуран тухай хүхюун, гунигтайшье дуунууд hүүлэй үедэ олоор бэшэгдээ. Тиимэ дуугаар залуушуул ехэтэ hонирхоно. Б. Цырендашиев, С. Манжигеев, өөрөө дууладаг композитор Г. Дашипылов гэгшэд сэдьхэл дэлгэмэ дуунуудые зохёоно. Шэдитэ ажалаа таhан, буряадайнгаа комсомолшуудта зорюулан дуунуудые тэдэнэй олоор бэшээ hаань ехэ hайн байгаа гэжэ үгэ хэлэгшэд дурадхаhан байна.

Базыр Цырендашиевай «Улаан-Үдэмни» гэhэн шэнэ дуун түрүүшынхиеэ эндэ гүйсэдхэгдөө.

Театр, хүгжэм ба кинематографиин Ленинградай институт дүүргэhэн гүрэнэй буряад драмын театрай залуу артистнар шогтой хүхюун программаар эндэ суглараhан залуушуулые амаршалжа, суглараагшадые ехэтэ энеэлгэhэн, хүхеэлгэжэ байха юм.

Тэрэшэлэн дуушад—П. Чайковскиин нэрэмжэтэ конкурсын лауреадууд Ким Базарсадаев, Гунжаб Дашиев гэгшэд ород, буряад арадай дуунуудые гүйсэдхэжэ, нэрьемэ альга ташалган дунда угтагдаhан байна.

Творческо хүдэлмэрилэгшэд ганса дуулалдажа энеэлдээд эндэ тараа бэшэ, харин ВЛКСМ-эй ленинскэ комсомолтой нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулха, творческо конкурс, фестиваль, буляалдаанай үдэшэ гэхэ мэтэнүүдые үнгэргэжэ, литература ба искусствын хүдэлмэрилэгшэ хэн марксистско-ленинскэ үзэл сурталай hургаал заабариие гүнзэгыгөөр шудалха ёhотой гэжэ тэдэнэр хэлсээ.

В. ТОКТОХОЕВА.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ХОРОТО ЯБУУЛГАНУУД ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

ХАНОЙ. (ТАСС). Элдэб түхэлэй американ самолёдууд, тэрэ тоодо «В-52» гэжэ бомбардировщигууд, январиин 15—16-най үдэрнүүдтэ демилитаризованно зонын хойто талада байдаг Хыоглап гэжэ хүдөө тосхон дээрэ фугасна, шарикова бомбонуудые хаяба. США-гай самолёдууд Куангбинь провинциин нэгэ hуурин газарые январиин 15-да ракетээр буудаба.

ЭЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ДАЙГАА ҮРГЭЛЖЭЛҮҮЛНЭ

Американ авиаци Вьетнамай Демократическа Республикада эсэргүү добтолгоёо гурбадахи үдэрөө үргэлжэлүүлжэ, бэеэ даанхай энэ гүрэнэй газар дайдые зэрлиг муухайгаар бомбодожо байна. «Крисчен Сайенс Монитор» газетын Сайгоной корреспондентын мэдээсэhэнэй ёhоор, США-гай авиаци ДРВ-дэ саашадаа бүри хүсэтэйгөөр добтолхоор хүлеэгдэнэ. ДРВ-дэ эсэргүү бандит хорото ябуулга үйлдэдэг Индохитадтахи агаарайнгаа сэрэгые Холбоото Штадууд хороохо хүсэлгүй гээд тэрэ корреспондентын мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. Урда Вьетнамда, Таиландада Америкын агаарай 71 мянган сэрэг, 1400 самолёт байдаг.

Вашингтон болбол зэргэлээд байгаа Камбоджодо эсэргүү дайгаа үргэлжэлүүлhээр. Вертолет абажа ябадаг корабль, бусадшье корабльнуудые Америкын 7-дохи флодhоо Сиамска тохой руу Пентагон ябуулба гэжэ «Вашингтон пост» газетэ мэдээсэнэ.

Хүдэлмэригүйшүүл олошорно

МАДРИД. (ТАСС). Испанида хүдэлмэригүйшүүл бүрил олошорhоор. Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ энэ орон соо 210 мянган хүдэлмэригүйшүүл тоологдожо байба. Тэрэнь ажал хэжэ шадаха зоной 1,6 процентнь болоно.

Үнгэрэгшэ жэлэй hүүлшын гурбан hарын турша соо хүдэлмэригүйшүүлэй тоо 41 мянган хүнөөр олошороо.

Помещигүүдэй газарые гүрэнэй мэдэлдэ абалга

САНТЬЯГО. (ТАСС). Каутин провинциин үшөө 250 томо помещигэй газарые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай шиидхэбэри Чилиин правительство гаргаба гээд хүдөө ажахын министр Жак Чончоль пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Помещигүүдэй газарые гүрэнэй мэдэлдэ абалгые таряашад халуунаар hайшаана, харин газарай эзэд баяшуул энээндэ ехээр эсэргүүсэнэ. Тэдэнэй газарые хубаажа эхилhэн таряашадта буу зэбсэг барижа помещигүүд добтолон ороhон байгаа.

Хүлhэнэшэд сүүдэй урда зогсохонь

ХАРТУМ. (ТАСС). Африкан патриодуудай шуhаар гараа будаhан сагаан хүлhэншэдые толгойлогшо Ральф Штейнер Суданай сэрэгэй трибуналаар сүүдлэгдэхэ болобо. Суданай гадаадын хэрэгүүдэй министр Фарук Абу Иса Хартумда болоhон пресс-конференци дээрэ энээн тухай хэлэhэн байна. Тэрэ Штейнер гансал хүн зониие олоор алаhан, зобооhонойнгоо түлөө бэшэ, мүн Африкын бэеэ даанги оронуудта добтолго хэhэнэйнгээ түлөө зэмэтэй юм гэжэ министр тэмдэглэбэ. Штейнер хадаа Суданай урда зүгэй гурбан провинциие оронhоо hалгааха зорилготой буhалгаа эмхидхэхээ hэдэжэ, судан арадта эсэргүү гэмтэ үйлэ хэрэг үйлэдэhэн байгаа.

ХИИРЭҺЭН НЕОФАШИСТНУУД

БОНН. (ТАСС). Бонндохи совет посольствын байшангай дэргэдэ hая хорото ааша гаргаhан «эсэргүүсэлгын акци» гэжэ эмхидэ хабаатай неонацистнууд Баруун Германиин ниислэл хотын, бусадшье газарнуудта элдэбээр аашалhан байнад. Социал-демократическа партиин байшангай хажууда автомашинаар ерээд, сонхыень тэhэ сохижо хаяба.

Тэрээнэйнгээ hүүлээр неофашист 50 хүйхэрнүүд Бонн городой гудамжаар ошожо, хорото уряа лозунгнуудые хашхаржа, ФРГ-гэй мүнөөнэй правительствын гэшүүдые алаха хэрэгтэй гэжэ уряалжа ябаhан байбад.

Неонацис хорото аашада хабаатай hан 8 хүниие полици арестовалба. Гол түлэб неофашист НДП-гэй гэшүүд, тэрэшэлэн уголовно этэгээдүүд тиимэ хорото ааша гаргаа гэжэ полици мэдээсэнэ.

Иорданидахи байдал заhаржа байнхай

АММАН. (ТАСС). Иорданиин ниислэл хотодохи, бусадшье хото городуудтахи байдал түбхинэжэ байнхай.

Сентябриин ушаралнуудай hүүлээр абаhан уялгануудаа анха түрүүшынхеэ хоёр тала хүсэдөөр дүүргэжэ оробо гээд Палестиные сүлөөлхын түлөө тэмсэгшэ эмхиин нэгэ гай түлөөлэгшэ мэдүүлбэ. Сэрэгэй патрульнуудай тоо Амманда үсөөрбэ. Городой газаа тээхи баазануудhаа партизанууд бусаба.

Иорданиин армиин гарта ороhон буу зэбсэгые партизан отрядуудта бусаалга, хаалтада орогшодые сүлөөлгэ гэхэ мэтын хэлсээн дотор пунктнууд тэрэшэлэн дүүргэгдэбэ. Арестовалагдаhан 60 партизаниие Иорданиин правительство сүлөөлжэ, хойшодоо 48 часай турша соо үшөө нэгэ бүлэг партизанууд сүлөөлэгдэхэ юм гэжэ сэрэгэй адаглагшадай арабска комитедые толгойлогшо Ахмед Хилми мэдүүлбэ.

Эхэнэрнүүдые ажалhаань гаргажа хаяна

РИМ. (ТАСС). Италиин миллион гаран эхэнэрнүүд hүүлэй 5—6 жэлэй турша соо ажалhаа хаягдаба гээд «Джорно» гэжэ Миланай газетэ мэдээсэбэ. Үйлэдбэриин элдэб hалбаринуудта ажаллаhан эхэнэрнүүдэй тоо гансал үнгэрэгшэ жэл 116 мянган хүнөөр үсөөрбэ.

Энэ ороной эхэнэрнүүдэй табанай нэгэ хубиhаа үсөөниинь, 5 миллион шахуу эхэнэрнүүд, үйлэдбэри дээрэ мүнөө үедэ ажаллажа байха юм.

ЮАР-та буу зэбсэг үгэлгые буруушаана

ЛОНДОН. (ТАСС). Урда Африкын Республикын үндэhэ яhанай илгаа баримталагша засагаархидта буу зэбсэг үгэхээ правительствын хүсэжэ байhыень шууд буруушаахын тулада Сентрал-хоол гэдэгэй байшан соо Лондоной 3 мянган гаран хүн сугларба.

Урда Африкада буу зэбсэг Англиин талаhаа үгтэхэгүй гэжэ эрид сэхээр мэдүүлэгты гэhэн эрилтэ табинхай телеграмма мүнөө үедэ Сингапурта байгаа премьер-министр Хит гэгшэдэ митингдэ хабаадагшад ябуулба.

Америкэдэхи гутамшаг байдал

ВАШИНГТОН. (ТАСС). 65 наhанhаа дээшэ америкынхидэй дүрбэн хүнэй нэгэниинь үгытэй ядуугаар ажаhуудаг гэжэ үбгэжөөл зоной байдал шалгадаг сенатска комисси мэдүүлбэ. Комиссиин элидхэл дотор тиимэ байдал «ороной гутамшаг» гэжэ нэрлэгдэбэ.

Правительствын хиналта доро абтаба

САНТЬЯГО. (ТАСС). Энгэй кредитнэ-инвестиционно банкые Чилиин правительство өөрынгөө хиналта доро абаба.

Энэ банкын правлени финансова хуулинуудые эбдэдэг, правительствын захиралтануудые дүүргэдэггүй байгаа гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Дээрэ дурсагдагша банк правительствын хиналтада абтаhан мүнгэн hангай гурбадахи зургаан болоно.

«Эрликон-Бюрле» гэжэ машина бүтээлгын концерныг хүтэлбэрилэгшэдтэ Швейцариин сүүдэй засагаархидай зөөлэнөөр хандаhан тушаань энэ эроной олониитэ дураа гутана. Хилын саана, тэрэ тоодо Израиль ба ЮАР-та буу зэбсэг хуули бусаар худалдадаг эдэ наймаашадай хэдэг хонжоо наймаан Швейцариин нейтральна, бэеэ даанги нэрыень бүхы дэлхэй дээрэ бузарлуулна.

(Газетэнүүдhээ).

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 12.00—уран hайханай телевизионно фильм. 13.05—хүгжэмтэ фильм. 14 часhаа 17.50 минута хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 14 часhаа орон доторхи hонин. 14.15—телефильм. 15.45—телезүжэг. 16.50—хоккей. 17.20—документальна фильм. 18 часhаа 21 час хүрэтэр Москваhаа дамжуулга. 18 часhаа «Миллион арадуудай ленинскэ университет» гэhэн ээлжээтэ дамжуулга. 18.30 минутаhаа спортын hонин. 19.30—телезүжэг.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 21 часhаа телепанорама. 21.20 минутаhаа «Съездhээ съезд хүрэтэр» гэhэн дамжуулга. 21.50 минутаhаа «Хододоо маанадтай» гэhэн дамжуулга.

„ПРАВДА БУРЯТИИ" МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Түрүү дүй дүршэл—ниитын баялиг» түрүү бэшэг. Загарайн аймагай «Татарский ключ» гэжэ коллективэй 1971 оной социалис уялганууд. Дагестанай АССР-эй 50 жэлэй ойн баярай сүтлаан дээрэ нүхэр Г. И. Вороновой хэлэhэн үгэ. ТАСС-ай hүүлшын мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда: Хойто-Байгалай партийна конференциhээ тоосоон. «Бидэнhээл саагуур...»—П. Сапрыкин ба В. Тарасовай статья. Редакцида ерэhэн бэшэгүүд.

Гурбадахи хуудаhанда: нүхэр Г. И. Вороновой үгын түгэсхэл. «Хоёр ондоогоор хандана»—Л. Мартыновагай фотоочерк. «Хуушан городой hонин»—С. Климовэй статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: А. Коротаевагай «Гэмтэ хэрэгтэ хабаадалсаа» гэhэн статья. Хилын саанаhаа абтаhан мэдээсэлнүүд.

Алексей БАДАЕВ

НАЙМАН МҮРТЭЙ ШҮЛЭГҮҮД

Огторгойдол уруу дуруубди, хадануудтал—абяагүй.
Огто хэндэш хэрэггүйл хэрэлдэхэмнай эртээнhээ.
Агууехэ дуран задhарлал эрихээ hанаа гү?
Али хүнүүдтэл эсэдэг юм гү боро юрьсэнhээ.

Бархираад огторгой номгорхо, үүлэдээ туугаад,
Баhа урдынхидаал бидэндэ нараар энеэбхилхэ.
Хэрэггүй юумэнhээ хэрэлдээбди. Ажабайдал хатуу аад,
Хэтын дурамнай эбтэмнай оруулаад энеэлгэхэл.

* * *

Эмниг булаг бурьялна газарай hудаhа дамжан,
Эм домтой болодог лэ элдэб бодосоор элбэгжэн.
Хубилгажа шадаха юумэдэл байгаалиин ёhо заншал.
Юундэ нүхэлнэбибди газар, аршаан бэдэрэн.
Хүн бүхэн түрэдэг өөрын бэлигтэй саг сагтаа,
Хүгжөөнэл тэрэ бэлигээ хүнүүдтэй саг хүдэлжэ.
Хубилгажа шадаха юумэдэл хүниие үлүүсэ магтаад,
Юундэ мэхэлнэбибди бэлиггүйе бэлигтэйш гэжэ.

* * *

Ами наhаяа хооhоор эдлэхэ гээшэ тон буруу.
Аша гушанартаа hайн нэрээ үлөөхэ хүсэлтэнш.
Теэд hүнниин тэнэг эрбээхэй мэтэ гал уруу
Юундэ оронош. Хэндэ энэшни хэрэгтэйб?!
Ажабайдалhаа баранииe абаха гээд зариман хүсэдэг.
Һүүлдэнь юуншье болог. Ухаан мэдэрэлынь ээлтэйл:
«Наhамнай нэгэ—хүхи, баяса амидыдаа хүсэдөөр.
Нангин үүргэ, hэшхэл... Хэндэ энэшни хэрэгтэйб?!

* * *

Эгээл дүтынгөө хүндэ хүн найдадаг нюусаяа,
Этигэбэл шамда дүтын хүн гэжэ мэдэнэл.
Шамайе нангин этигэлээрээ шалгана гээшэ хаа-яа
Шамайе шалган баhа өөрыгөө шалгажа үзэнэл.
Этигэлыень эрэ хүн хадаа угта үнэн сэхээр.
Этигэлээрээ тэрээндэ харюуса—этигэл баhа олохош.
Байтараа ойлгожо аба—этигэхэдэ үлүү ехээр
Гай тодхор татаха—тодхорто орожо болохош.

* * *

Хүн гээшэ болбосоронги hонор оньhон гээд мэдэхэш.
Хэдэхэн үгөөр тэрэниие гомдохоохонь угаа хямда.
Ойлгон гэхэдээ хожомдоhоноо элихэнээр мэдэрхэш,
Ойлгомторгүй алдуугаа заhахань юунhээшье хүндэ.
Хүн гээшэ болбосоронги hонор гээд мэдэхэш.
Хүхеэхэ, дэбхэрүүлхын тула багахан юумэн хэрэгтэй.
Баясуулха гэбэл дулаахан хэдэн үгэнүүдые хэлэхэш,
Үгэнүүдтээ теэд ямар ехэ удха оруулха зэргэтэйб.

* * *

Шанга наран доро Хэнгэргэ горхон налайгаад,
Мянган хүүюурнүүдээр харьялан хөөhэтэнэ эсэнгүн.
Эхэнэрнүүд зэргэлэн мүлимэл шулууд дээр байгаад,
Эртээнhээ хубсаhаа угаана нюргаяа сэхэлэнгүй.
Горхоп соо хубсаhаа шулуугаар дараад hэнгэргүйгөөр
Гонзойно нэгэн эрьеын элhэн дээр үдэ багта:
«Урасхал уhанай хубсаhа угаахадань түлбэригүйгөөр
Угаалгын машина юунтэйб мүнөөнэй үе сагта».

* * *

Урдахи замааш мэдэнгүй, жолоо, залуураа хаяад,
Урасхалые дахин урдажа болохогүй гэжэ мэдэ.
Эрьюулгэдэ орожо магадш, үгыш hаа зомгоолдол юм аад,
Эрид шэдүүлжэ болохош гашуудал гунигай эрьедэ.
Шанга урасхалда хэрбээ абтабал мэдээ табяад,
Шандаган бү боло, үбгэн Мазай абархагүй гэжэ мэдэ.
Өөртөө найда, гаараараашье hэлижэ абара амяа.
Одоол тиихэдээ буухаш хүсэл найдалай эрьедэ.

* * *

Ажабайдал эрьесэтэй. Орбитаараа эрьелдэнэ.
Юртэмсэ дэлхэй эрьелдэнэ өөрын замаар эршэтэй.
Нюдэндэ харагдахагүй атом ядрогоо тойродог гэнэ.
Ажамидаралай эзэн—Хүн баhа өөрын эрьесэтэй.
Ажабайдал эрьесэтэй. Эхи захагүйл ажабайдал.
Аяар холын галактикануудта анилдааша мүшэдэй
Али нэгэнниинь хосоржо, нүгөөдүүлыень түрэжэ байдаг.
Ажамидаралай эзэн—Хүн би хэтэ мүнхэ тиихэдээ...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров БурАССР ● Н-04312. Заказ № 861.